

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra rozvojových a environmentálních studií

Jazyková integrace cizinců v České republice

Aneta Šildová

Vedoucí práce: Mgr. Tereza Nováková

Olomouc 2023

Bibliografické identifikační údaje

Autor (osobní číslo): Aneta Šildová (R200425)

Studijní obor: Mezinárodní rozvojová a environmentální studia

Název práce: Jazyková integrace cizinců v České republice

Vedoucí práce: Mgr. Tereza Nováková

Abstrakt: Bakalářská práce se zabývá vývojem českého jazyka, historií migrace na území České republiky, kulturní a jazykovou integrací cizinců v České republice a metodikou výuky českého jazyka pro cizince. Prostřednictvím kvalitativního výzkumu jsou zjištěny zkušenosti cizinců s výukou českého jazyka a jejich poznání kulturních rozdílů.

Klíčová slova: migrace, migranti, cizinci, menšiny, kulturní integrace, jazyková integrace, osvojení nového jazyka, výuka českého jazyka

Bibliographic identification data

Author (personal number): Aneta Šildová (R200425)

Study field: International Development and Environmental Studies

Title of thesis: Language integration of foreigners in the Czech Republic

Supervisor: Mgr. Tereza Nováková

Abstract: The bachelor thesis deals with the development of the Czech language, the history of migration in the Czech Republic, the cultural and linguistic integration of foreigners in the Czech Republic and the methodology of teaching the Czech language to foreigners. Through qualitative research, the experiences of foreigners with Czech language learning and their understanding of cultural differences is explored.

Keywords: migration, migrants, foreigners, minorities, cultural integration, language integration, learning a new language, teaching Czech language

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci zpracovala samostatně za použití uvedené literatury.

V Olomouci dne

Aneta Šildová

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala Mgr. Tereze Novákové za vedení této bakalářské práce, její čas a cenné rady. Chtěla bych také poděkovat své rodině a přátelům za podporu po celou dobu studia.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Aneta ŠILDOVÁ**
Osobní číslo: **R200425**
Studijní program: **B0588A330001 Mezinárodní rozvojová a environmentální studia**
Téma práce: **Jazyková integrace cizinců v České republice**
Zadávací katedra: **Katedra rozvojových a environmentálních studií**

Zásady pro vypracování

Cílem této bakalářské práce je představení procesu kulturní a jazykové integrace cizinců v České republice. Práce se dále zabývá metodikou výuky českého jazyka pro cizince. Prostřednictvím kvalitativního výzkumu budou zjištěny postoje cizinců k výuce českého jazyka a jejich poznání kulturních rozdílů.

Rozsah pracovní zprávy: **10–15 tisíc slov**
Rozsah grafických prací: **dle potřeby**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

- Algan, Y., Bisin, A., Manning, A., Verdier, T. 2012. *Cultural Integration of Immigrants in Europe*. Oxford: Oxford University Press.
- Council of Europe. *Linguistic Integration of Adult Migrants*. www.coe.int/lang-migrants.

- Dederová, K., Faltová, M., Konrádová, M., Mlynářová, H., Moree, D., Vlastníková, J. 2018. *Metodika vzdělávacího workshopu pro pedagogy a pracovníky škol. Sdružení pro integraci a migraci, o.p.s.*
- Konrádová, M., Dederová, K., Hradečná, P., Vojtová, E., Cihlář, F. 2018. *Metodika multikulturní výchovy. Sdružení pro integraci a migraci, o.p.s.*
- Krumm, H. J., Plutzar, V. *Tailoring language provision and requirements to the needs and capacities of adult migrants.* <https://rm.coe.int/16802fc1c8>.
- Kůrková, I., Niklová, A., Slabá, A., Šulcová, M. 2020. *Metodika pro výuku českého jazyka.* Magistrát hlavního města Prahy.
- Ministerstvo práce a sociálních věcí. 2020. *Integrace cizinců.* <https://www.mpsv.cz/integrace-cizincu>.
- Pacovská, A. 2020. *Česko ví, jak na integraci. Přesto by nemělo usnout na vavřínech.* <https://www.clovekvtisni.cz/cesko-vi-jak-na-integraci-presto-by-nemelo-usnout-na-vavrinech-6587gp>.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Tereza Nováková**

Katedra rozvojových a environmentálních studií

Datum zadání bakalářské práce: **17. května 2022**

Termín odevzdání bakalářské práce: **12. dubna 2023**

_____ L.S. _____

doc. RNDr. Martin Kubala, Ph.D.
děkan

doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 17. května 2022

Obsah

Seznam grafů, obrázků a tabulek	9
Úvod	11
Cíle a metody práce.....	12
1. Vývoj českého jazyka	13
2. Výuka českého jazyka	15
3. Migrace.....	17
3.1 Historie migrace na území dnešní České republiky	17
4. Skupiny cizinců v ČR.....	20
4.1 Slováci.....	21
4.2 Ukrajinci.....	21
4.3 Vietnamci	21
4.4 Poláci.....	22
5. Integrace.....	23
5.1 Integrační politika České republiky	24
6. Výzkum.....	27
6.1 Cíle a metody výzkumu	27
6.2 Výzkumný vzorek	28
6.3 Metoda sběru dat	28
6.4 Pilotování	29
6.5 Časový rámec výzkumu, analýza dat, etika	29
7. Výsledky kvalitativního výzkumu.....	30
7.1 Důvody k výběru České republiky.....	34
7.2 Zkušenosti s výukou českého jazyka	38
7.3 Kulturní integrace.....	45
7.3.1 Život v České republice	47
8. Diskuze	51
9. Závěr	53
Seznam literatury, internetových zdrojů a právních předpisů	54
Příloha – dotazník	58

Seznam grafů, obrázků a tabulek

Graf 1 – Vývoj poměru cizinců na území ČR v letech 2004–2021.....	19
Graf 2 – Obyvatelstvo podle vybrané národnosti při Sčítání lidu, domů a bytů 2021.....	20
Graf 3 – Procentuální zastoupení věkových skupin respondentů.....	30
Graf 4 – Délka pobytu respondentů na území ČR.....	33
Graf 5 – Důvody respondentů k výběru ČR.....	34
Graf 6 – Procentuální zobrazení odpovědí respondentů, zda se cítí vítáni v ČR.....	36
Graf 7 – Procentuální zobrazení plánu trvalého života v ČR.....	37
Graf 8 – Procentuální zobrazení úrovně českého jazyka respondentů.....	38
Graf 9 – Negativní zkušenosti respondentů se životem v ČR.....	47
Graf 10 – Pozitivní zkušenosti respondentů se životem v ČR.....	49
Obr. 1 – Národní strategie integrace držitelů mezinárodní ochrany.....	25
Obr. 2 – Mapa zastoupení respondentů z jednotlivých zemí.....	31
Obr. 3 – Word cloud zobrazující kulturní rozdíly.....	46
Tabulka 1 – Výpis skupin na Facebooku, do kterých byl sdílen dotazník.....	28
Tabulka 2 – Země původu respondentů.....	31
Tabulka 3 – Mateřské jazyky respondentů.....	32

*„Language is the road map of a culture.
It tells you where its people come from
and where they are going.“*

– Rita Mae Brown

Úvod

Důvodem pro výběr tématu jazykové integrace není náhodný, předcházela tomu konzultace s vedoucí bakalářské práce, která toto téma navrhla na základě mých předchozích zkušeností. Studium cizích jazyků mě vždy zajímalo, působím jako lektorka anglického jazyka, a tak mám zkušenosti s učením českých studentů. Jelikož český jazyk není jednoduchý a často je jeho gramatika problémem také u rodilých mluvčích, pohlédnout tak na problematiku procesu jazykové integrace ze strany cizinců pro mě bylo zajímavým tématem ke zpracování.

Vzhledem ke zvyšujícímu se počtu migrantů na území České republiky a s tím spojenému začleňování se do společnosti je téma integrace cizinců velmi aktuální. Jazyková integrace je nezbytná pro začlenění do společnosti, kulturní porozumění a pro úspěšnou integraci na trhu práce. Poslední vlna migrace proběhla v roce 2022 jako jeden z důsledků války na Ukrajině. Od února do prosince roku 2022 do České republiky imigrovalo na 400 tisíc osob (MVČR, 2022).

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a výzkumnou. V první části je nastíněna historie a vývoj jazyka, výuka českého jazyka pro cizince, historie migrace a opatření, která jsou v České republice přijímána pro úspěšnou integraci cizinců. Ve výzkumné části jsou analyzovány osobní zkušenosti cizinců s jazykovou a kulturní integrací, a to pomocí dotazníkového šetření. Cílem není zjistit, zda se cizinci úspěšně integrovali, ale jaké jsou jejich zkušenosti s procesem integrace. Bylo posuzováno, jak se na základě odpovědí v dotazníku v České republice daří zajistit potřebné kurzy pro snadnou integraci a také bylo zjištěno, co by se podle nich dalo na celém integračním systému zlepšit či změnit.

Cíle a metody práce

Cílem výzkumné práce je zjistit, jaké jsou zkušenosti cizinců¹ s procesem jazykové a kulturní integrace v České republice. Výzkumnou metodou využitou pro účely této práce bylo online dotazníkové šetření – jedná se tedy o kvalitativní výzkum. Pomocí získaných dat z dotazníkového šetření bylo analyzováno, jaký mají cizinci důvod k výběru ČR, jaké mají zkušenosti s výukou českého jazyka a jejich zkušenosti s životem v ČR.

Výzkumné otázky:

- *Jaký mají cizinci důvod k výběru České republiky?*

Pomocí této výzkumné otázky bylo zjištěno, jaká je motivace cizinců pro výběr ČR, který důvod převládá a zda jsou cizinci s výběrem spokojeni na tolik, že plánují v ČR zůstat trvale. Díky zjištění důvodu pro výběr ČR mohou být vylepšeny služby a podmínky pro příjem cizinců do České republiky.

- *Jaké jsou zkušenosti cizinců s výukou českého jazyka?*

Touto výzkumnou otázkou bylo zjištěno, jakým výzvám a překážkám čelí cizinci, kteří se učí český jazyk. Jejich zkušenosti s výukou mohou pomoci ke zlepšení způsobu výuky českého jazyka a také ke zvýšení mezinárodního porozumění.

- *Jaké jsou zkušenosti cizinců s kulturní integrací?*

Pomocí této výzkumné otázky bylo zjištěno, jaké mají cizinci zkušenosti s kulturní integrací, ať už pozitivní či negativní. Tyto znalosti mohou být použity k vylepšení podmínek pro integraci do společnosti a porozumění mezi různými kulturami.

¹ Cizincem se podle zákona o pobytu rozumí „fyzická osoba, která není státním občanem České republiky, včetně občana Evropské unie“ (zákon 326/1999, § 1, odstavec 2).

1. Vývoj českého jazyka

Pračeština (10.–13. stol.)

V 5. stol. př. n. l. přišly na české a slovenské území slovanské kmeny, jejichž jazyk se řadí do západoslovanské větve. Fonologicky má čeština i slovenština prvky jak západoslovanských, tak jihoslovanských jazyků. Po vzniku Velkomoravské říše v první pol. 9. stol. n. l. proběhla velmi důležitá událost pro vývoj českého a slovenského jazyka, a to příchod Konstantina a Metoděje v roce 863, kteří hlásali křesťanství pomocí slovanského překladu náboženských textů. Ti Slovanům představili písmo, hlaholici, ale hlavně určili syntaktické a stylické normy jazyka, což dalo vzniknout podobě prvního spisovného jazyka – staroslověnštiny (Komárek, 2012, 13–14). I přes deformaci cizími písaři je prvotní podoba češtiny doložena v období 8. až 9. století ve formě osobních a místních jmen. S rozvojem potřeby právních zápisů a listin se také bohemismy dostávaly do latinsky psané literatury, například v Kosmově kronice z roku 1125 se objevují názvy jako *luca* – louka, *ozzel* – osel. Nejstarší souvisle psané české texty pochází z 13. století, a to především ve formě překladů náboženských textů (Komárek, 2012, 16–17).

Stará čeština (14.–15. stol.)

Na začátku 14. století čeština pronikala do dalších funkčních sfér, a tak už je dochovaná podoba ustálené formy češtiny. Velkým milníkem pro rozvoj českého jazyka i přes vliv německých přistěhovalců a poněmčování je založení pražského arcibiskupství a zřízení pražské univerzity v polovině 14. století. V době vlády Karla IV. spisovný český jazyk dosáhl velkého rozmachu, kdy se Praha stala hlavním městem Svaté říše římské a byla tak centrem vzdělávání a mnohých druhů umění (Fiedlerová et al., 2013, 46–47). Mistr Jan Hus významně přispěl v 15. stol. k rozvoji češtiny, kritizoval hláskové změny *ó > ou*, *y > ej*, nevyužíval jednoduchých minulých tvarů (*volaju* – volám), bojoval proti výrazům z němčiny a především nastolil nový diakritický pravopis, který se ovšem v té době neustálil (Fiedlerová et al., 2013, 51).

Střední čeština (16.–18. stol.)

V 16. stol. se objevovaly snahy o zdokonalování češtiny, jejichž cílem bylo vyrovnat se latině a řečtině. V tomto období bylo napsáno několik českých gramatik, ale ve formě češtiny byl pořád cítit vliv latiny, která měla dopad například na slovosled (postavení slovesa na konci věty) (Komárek, 2012, 29–30). Po bitvě na Bílé hoře v roce 1620 vzrostl příliv cizí šlechty a také odchod části českých spisovatelů do exilu, což mělo za následek úpadek českého jazyka v českých zemích. Rozvíjen byl pouze u spisovatelů v exilu (Komárek, 2012, 33).

Nová čeština (konec 18. stol. – současnost)

Situace spisovné češtiny se začala zlepšovat až od konce 18. stol., kdy probíhaly mnohé změny ve společnosti jako například zrušení nevolnictví. Do poněmčených měst se tak začalo stěhovat české venkovské obyvatelstvo, což podpořilo rozvoj českého jazyka. Součástí národního obrození bylo i obrození jazykové, které „ustálilo a dotvořilo gramatické normy spisovného jazyka, ustálilo a doplnilo jeho slovní zásobu a utvořilo pevné povědomí o stylové diferenciaci jazykových prostředků“ (Komárek, 2012, 37).

Od poloviny 19. století začala spisovná čeština pronikat do vyšších úrovní vzdělávání, bylo založeno první české divadlo, rozvíjela se také česká žurnalistika a pomalu se čeština začala používat i na úřadech. Tímto rozšířením jazyka se také měnila jeho podoba – utvářela se česká odborná terminologie, v publicistickém stylu se objevoval běžně mluvený jazyk a básnická generace také hojně používala počeštěná cizí slova, zejména z angličtiny a francouzštiny. Významným dílem, které mělo v této době velký podíl na vývoji českého jazyka byl *Slovník česko-německý* Josefa Jungmanna (Komárek, 2012, 44–50).

Po vyhlášení samostatné Československé republiky v roce 1918 se státním jazykem stala českoslovenština, která se vystřídala jazyk německý například v armádě, na úřadech, v rozhlasech a novinách. Jako pomocník k zavedení nové terminologie, která měla být oproštěna od germanismů, byl zřízen časopis *Naše úřední čeština*. V průběhu dvacátých let, a se vznikem televize, byla čeština stále ve větším kontaktu se slovenštinou, a tak se uchytily některá slovenská slova či slovní spojení (tj. slovákismy), například protiřečit, středobod nebo výdobytek. Po pádu komunismu se slovní zásoba češtiny začala rychle měnit, což lze pozorovat například u nahrazení slov sedlák a rolník za zemědělce, nebo četník za policistu. V jazyce zůstaly po vlivu SSSR některé rusismy, například čistka, prověrka, kulak, partaj, pětiletka. Změna probíhala také v pojmenování budov, ulic, náměstí nebo i měst, nejznámějším je pravděpodobně předchozí název Zlína – Gottwaldov (Fidlerová et al., 2013, 131–156).

Jazyk se neustále vyvíjí, v době od vzniku České republiky do současnosti čeština prošla změnami především v hovorové češtině. V současném jazyku se setkáváme s mnohými anglicismy a používáním anglického jazyka v běžném hovoru. I přes velkou rozmanitost nářečí v ČR ním už mnoho mladých lidí nemluví, a tak je možné, že některá nářečí úplně zaniknou. Naštěstí je napsána spousta děl, která alespoň tímto způsobem uchovává nářečí, například *Dynamika jihokarpatských nářečí* (Vašíček, 2020), *Plzeňsko-český slovník: Pročpa tudlecto říkáme?* (Hajšman, 2017), *Slovník podkrkonošského nářečí* (Bachmannová, 2016), *Slezsko v písmě* (Ballhar, 2018). Neopomenutelným zdrojem je také *Slovník nářečí českého jazyka*, který obsahuje celonárodní slovní zásobu za posledních 150 let a vznikl v oddělení Ústavu pro jazyk český (AVČR, 2023).

2. Výuka českého jazyka

V lingvistice se někdy rozlišuje mezi procesy *osvojování* si mateřského jazyka a *učení se* cizímu jazyku. Osvojování jazyka probíhá pomocí neuvědomovaných procesů a většinou v přirozených podmínkách, naopak učení je proces uvědomovaný, cílený a probíhající většinou v učebních institucích. Termín osvojování je ovšem chápán i jako synonymum k termínu učení se jazyku, jelikož se na průběhu osvojování podílí oba zmíněné procesy. Například cizinci, kteří se učí český jazyk v České republice, jsou vystavováni jak vědomému školou řízenému učení, tak nevědomému učení v přirozených podmínkách (Kotková, 2017, 14).

Tyto přirozené podmínky jsou podporovány především na základních školách tím, že se pro výuku cizinců využívá jazyk český. Často do škol přichází i děti, které jsou bilingvní (nejčastěji v jejich mateřském a anglickém jazyce), ovšem kvůli co nejrychlejšímu zapojení do výuky a integraci do české společnosti je český jazyk zásadní. Na základních školách v Praze probíhá projekt *Čeština pro cizince*, který obsahuje intenzivní výuku českého jazyka na ZŠ ve skupinkách do 10 dětí. Věnuje se jim tým pedagogů, který zahrnuje lingvistu, češtináře, speciálního pedagoga a logopeda. Cílem je naučit žáky na úroveň češtiny A1 během 5 měsíců. Během let 2017–2020 se do těchto kurzů zapojilo 65 dětí ve věku 6–17 let (Kůrková et al., 2020, 5–8).

Dospělí studenti jazyků využívají ve svém učebním procesu více či méně vědomé srovnávání jazykových struktur, a proto je třeba v procesu učení se novému jazyku brát v úvahu mateřský jazyk a další jazyky, kterými studenti hovoří (Krumm, Plutzer, 2008). Kurzy většinou nejsou rozděleny podle zaměření na mateřský jazyk studentů, ale podle délky či účelu kurzu. Kurzy českého jazyka nabízí například *Centrum na podporu integrace cizinců*, které spadá pod *Správu uprchlických zařízení Ministerstva vnitra*. Na výběr je základní kurz, intenzivní kurz, specializovaný kurz pro děti a tematicky specializovaný kurz, který zvýší možnost pracovního uplatnění. Kurzy češtiny nabízí také mnoho českých univerzit a soukromých společností, v Olomouci je to například Filozofická fakulta Univerzity Palackého, která poskytuje kurzy v českém, německém, ruském a anglickém jazyce. Každé léto probíhají Letní školy slovanských studií, což jsou intenzivní jazykové a kulturní kurzy pořádané několika českými univerzitami (MŠMT, 2023).

Zkoušky z českého jazyka pro cizince

První zkouškou, která je podmíněna úrovní znalosti jazyka A1, je určena pro žadatele o trvalý pobyt v ČR. Zkouška probíhá pod záštitou *Národního ústavu pro vzdělávání, školského poradenského zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV)* a testuje dovednosti ve čtení, poslechu, psaní a mluvení.

Další zkouška je skládána pro účely udělování státního občanství, která je na úrovni B1 a stejně jako předchozí zkouška testuje všechny jazykové dovednosti. Tato zkouška spadá pod *Ústav jazykové a odborné přípravy Univerzity Karlovy v Praze (ÚJOP UK)*.

Poslední zkouškou, kterou mohou cizinci vykonat je *Certifikovaná zkouška z češtiny pro cizince*. Tato zkouška neslouží primárně pro účely integrace, ale pro ověření úrovně jazyka, kterou je potřeba doložit například k přihlášce na vysokou školu v ČR. Poskytuje jí ÚJOP UK, a kromě českých testovacích center je možné využít i 10 zahraničních center (Nekula, 2017, 276–277).

3. Migrace

Migrace je dle Klimeše (2005, 465) definována jako změna sídliště z jednoho kraje do druhého se záměrem se v nové oblasti dočasně či trvale usadit, většinou se týká rodin nebo určitých skupin obyvatelstva. Ze sociologického pohledu znamená migrace „*pohyb osob, skupin nebo větších celků obyvatel v geografickém a sociálním prostoru*“, kdy tato změna bydliště může být dobrovolná nebo nedobrovolná (Jandourek, 2009, 197). Migrace a pohyb osob je také součástí desátého Cíle udržitelného rozvoje (SDG) *Méně nerovnosti*, a to v části 10.7: „*Usnadnit řádnou, bezpečnou, pravidelnou a spolehlivou migraci a mobilitu osob, mimo jiné prostřednictvím provádění plánovaných a řádně řízených migračních opatření*“ (United Nations, 2022).

Pojem migrant není nijak definován v mezinárodním právu, ovšem podle Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) je migrant „*osoba, která se pohybuje mimo hranice vlastní země nehledě na právní status, zda je migrace dobrovolná či nedobrovolná, jaké jsou důvody k migraci, nebo jaká je délka pobytu v cizí zemi*“ (United Nations, 2022).

3.1 Historie migrace na území dnešní České republiky

Dle Filipa (1995, 72–74) proběhla v polovině 1. tisíciletí př. n. l. první historicky zaznamenaná migrace Bójů a dalších Keltů na území českých zemí. Z latinského pojmenování Bójů pochází oba názvy Čech – dřívější *Boiohaemum* a pozdější *Bohemia*, který se používá do dnešního dne. Oblast jižních Čech byla osídlena již v dřívějších dobách, což můžeme poznat podle místní mohylové kultury. Další zaznamenanou migrací, o které se můžeme dozvědět z písemných pramenů, je ve 4. století n. l. příliv vojensky vyzbrojených keltských družin do českých zemí.

Po příchodu Slovanů v 6. století n. l. proběhla ve 12. a 13. století největší vlna migrace na území Čech a Moravy. Byla to především migrace z různých zemí západně od Čech, jmenovitě ze Saska a Durynska na severozápadě a Švábska na jihozápadě. Migranti z těchto oblastí se usadili se v českých městech a podhradích jako obchodníci a řemeslníci, později osídlili především horské oblasti. Dlouho mezi těmito skupinami lidí a obyvateli českých zemí přetrvávaly jazykové rozdíly a také vědomí odlišného původu. Migrace v této době ale nepředstavovala z pohledu státní moci zásadní problém, naopak byla spíše žádoucí a podporovaná. Během velké kolonizační vlny ve 13. století němečtí osadníci osidlovali hospodářsky nevyužitě oblasti a pomáhali tak k rozkvětu Českého království (Skřejpek et al., 2016, 138).

Dalším významným obdobím pro migraci do českých zemí je 14. století. Karel IV. viděl v Praze velký potenciál, plánoval výstavbu Nového města a také věřil, že Praha zvládne důležitou úlohu – stát se kolébkou prvního vysokého učení na sever od Alp a na východ od Rýna. Založení Univerzity Karlovy v roce 1348 tak způsobilo další vlnu migrace do českých zemí, především studentů, ale i učitelů, kteří se sjížděli z celé střední Evropy (Krupka, 2018).

První zmínky v zákoně o migraci cizinců se objevily v roce 1615 v normativních člancích, které popisovaly podmínky pro udělení obywatelského práva.² Dalším milníkem, který ovlivnil počet přistěhovalců do českých zemí byl toleranční patent vydaný císařem Josefem II. v roce 1781. Tímto tolerančním patentem byly obyvatelům v habsbursko-lotrinských zemích povoleny dvě evangelické a jedna pravoslavná církev. V důsledku toho do severních a západních Čech emigrovalo okolo 140 000 německých evangelíků (Skřejpek et al., 2016, 164-165).

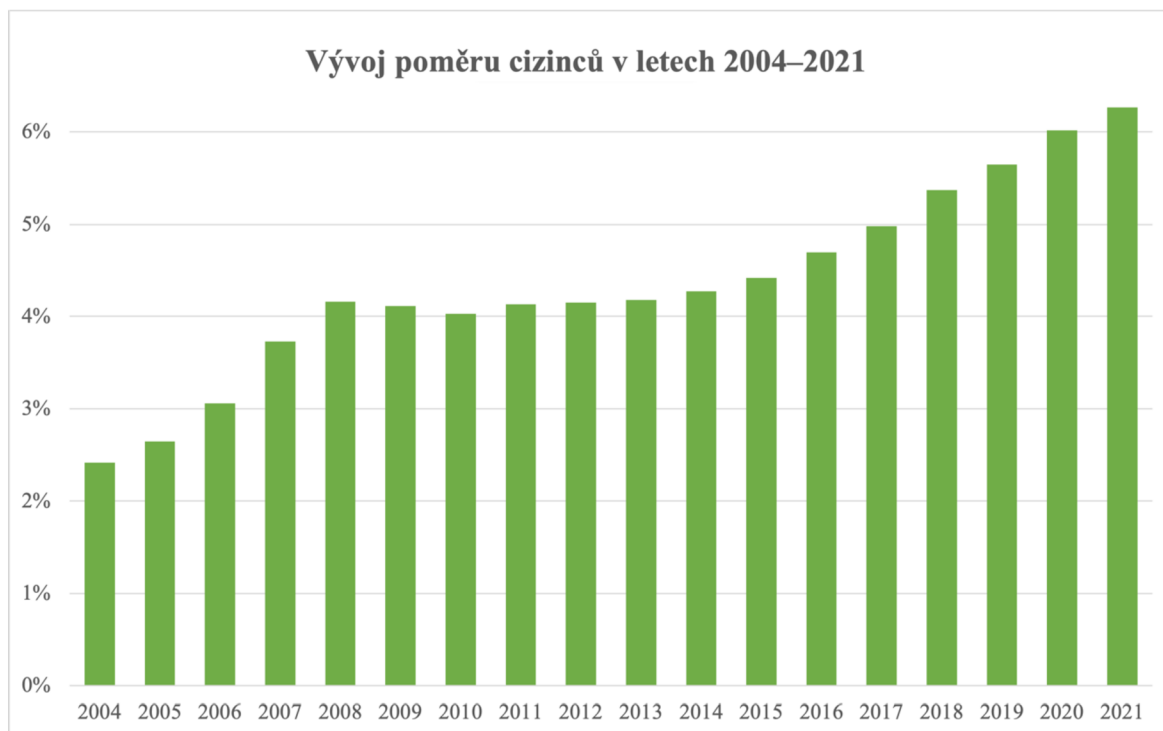
První světová válka značně ovlivnila demografický vývoj obyvatelstva českých zemí. Podle odhadů zemřelo mezi lety 1914–1918 na 300 tisíc mužů a kvůli tomu se předpokládá, že se nenarodilo až 550 tisíc dětí. V roce 1921 obývalo Československo asi 10 milionů lidí, z toho asi 68 % Čechoslováků, 31 % Němců a 1 % Poláků (Kučera, 1994, 9-10.). Období mezi první a druhou světovou válkou nebylo obdobím velkých migrací, ale i tak byla zaznamenána ruská a ukrajinská migrace ze sovětského území a také příliv uprchlíků z nacistického Německa. Po založení Československa se také vrátila skupina Čechů z Polska, ve kterém nejspíš zpráva o založení nového státu vyvolala nostalgii po rodné zemi (Skřejpek et al., 2016, 167-168).

Po skončení druhé světové války a násilném vystěhování Němců (tzv. divokým odsunem) z českých zemí došlo k přílivu Romů z území dnešního Slovenska, Maďarska a Rumunska. Není jednoduché zjistit přesné počty těchto imigrantů z důvodu toho, že se většina této skupiny obyvatelstva hlásí při sčítání lidu k jiné národní příslušnosti (slovenské či maďarské). Díky vysoké míře porodnosti romského obyvatelstva v následujících padesáti letech prudce vzrostl jejich počet (Skřejpek et al., 2016, 169). Při sčítání lidu v roce 2011 se k romské národní příslušnosti přihlásilo jen 5 135 osob, v roce 2021 to bylo 21 691 osob, a tak tato skupina osob představovala pouze 0,21 % všech obyvatel ČR (Český statistický úřad, 2022).

Česko nejprve sloužilo jako tranzitní země pro imigranty do západní Evropy, ale po osamostatnění se od Slovenska v roce 1993, vstupem do NATO v roce 1999 a vstupem do Evropské unie v roce 2004 se Česká republika stala také cílovou zemí. Kombinace faktorů jako byla rychlost ekonomické a politické transformace, migrační politika a poptávka na trhu práce přitáhla do České republiky spoustu migrantů především z východu (Drbohlav et al., 2010, 97).

² Udělování obywatelského právo bylo pro obyvatele vedlejších korunních zemí podmíněno schválením od zemského sněmu, přiznání k zemi a přijetí do některého ze šlechtických stavů. V případě derivativního nabývání se jednalo o přenesení obywatelského práva z jeho stávajícího nositele i na jeho blízkou osobu (Starý, 2018, 182).

V roce 1993 žilo na území České republiky pouze 78 tisíc cizinců, což odpovídalo 0,8 % celkové populace, jen o rok později se tento počet zvýšil o dalších 30 tisíc (Drbohlav et al., 2010, 98). Od roku 2004 do roku 2021 vzrostl počet cizinců o 3,84 %, největší růst počtu cizinců pak proběh v letech 2014–2021 a to o necelá dvě procenta. V roce 2021 byl tento počet 658 564 cizinců, což představuje 6,26 % z celkového počtu obyvatelstva (Český statistický úřad, 2021).

Graf 1 - Vývoj poměru cizinců na území ČR v letech 2004–2021. Zdroj: Český statistický úřad (2022), vlastní zpracování.

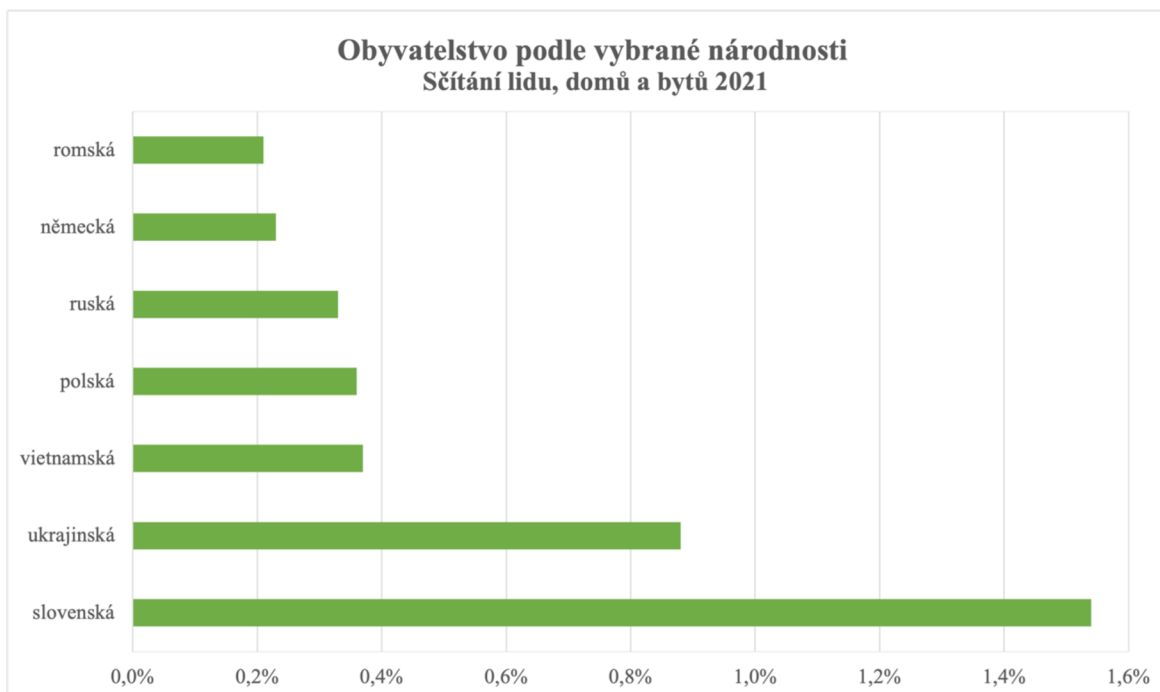
Vzhledem k neustále se měnící situaci v České republice i ve světě jsou co nejaktuálnější data důležitá. Podle Ředitelství služby cizinecké policie bylo k 31. prosinci 2022 na území České republiky 1 116 154 cizinců, což v tu dobu tvořilo 10,6 % celkové populace (Český statistický úřad, 2022).

4. Skupiny cizinců v ČR

Podle Bantinga a Kymlicky (2003, 63-64) je potřeba definovat dvojí rozdělení cizinců, a to na imigranty a národnosti menšiny. „Imigranti se stávají občany státu na základě dobrovolného přistěhovalectví, jsou geograficky rozptýleni a postrádají kapacitu k vytvoření institucí sociálního, politického a ekonomického života.“ Na druhé straně jsou národnostní menšiny, které jsou součástí státu nedobrovolným podrobením, například obyvatelé Québecu v Kanadě, Skotové a Velšané ve Velké Británii, Katalánci a Baskové ve Španělsku a další. Tyto národnostní menšiny také „požadují kulturní práva, která by uchovala úroveň jejich institucionální odlišnosti a nezávislosti, zatímco imigranti mají potřebu práv, které by jim umožnily inkluzi do širšího institucionálního rámce přijímající společnosti.“

Mareš et al. (2004, 11) oponuje Bantingovi a Kymlickovi (2003) tím, že toto teoretické vymezení nebere v úvahu skutečnost, že „v praxi mohou imigranti v dlouhodobém horizontu a přirozeným vývojem vytvořit národnostní menšinu, která bude mít všechny atributy jí vytvořeného konceptu sociální kultury.“

Největšími skupinami cizinců na území ČR byli při Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2021 Slováci (1,5 %), dále Ukrajinci (0,8 %), Vietnamci (0,4 %) a Poláci (0,4 %). Následující podkapitoly se nevěnují všem skupinám imigrantů v České republice, ale pouze těmto čtyřem největším.

Graf 2 – Obyvatelstvo podle vybrané národnosti při Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2021.
Zdroj: Český statistický úřad (2021), vlastní zpracování.

4.1 Slováci

Slováci jsou specifickou skupinou migrantů z toho důvodu, že jejich migrace byla před rozpadem Československa označována vnitřní migrací, ovšem nyní se jedná o migraci mezinárodní. Podle Uherka (2016, 74), má slovenská migrace problém s „*komplexním spektrem*.“ Česká společnost Slováky obecně přijímá, avšak jakmile jsou to slovenští občané, kteří pocházejí z chudobných nebo venkovských oblastí s odlišnými zvyklostmi, česká společnost na ně nahlíží jinak. Některé občany ze Slovenska můžeme nalézt na vysokých postech v českém prostředí, ať už je to politika, kultura aj. Při *Sčítání lidu, domů a bytů* v roce 2021 se k slovenské národnosti přihlásilo 162 578 obyvatel (Český statistický úřad, 2021).

4.2 Ukrajinci

Historie migrace Ukrajinců sahá až do dob Rakouska-Uherska, kdy bylo významným obdobím připojení tehdejší Podkarpatské Rusi k ČSR. Po pádu železné opony se Československo snažilo napravit vztahy s Ukrajinou, a tak na naše území imigrovala nejen spousta dělníků, ale také odborníků. V dnešní době jsou Ukrajinci mimo jiné i ve vysoce postavených a odborných profesích, ale „*stále převládá spíše jejich využívání coby levné pracovní síly*“ (Uherek, 2016, 82).

Využívání pracovní síly obyvatel ukrajinské národnosti je trendem nejen na území České republiky, ale v rámci celé Evropské unie a Ruska. Ukrajina jedním z největších poskytovatelů pracovní síly v Evropě. V letech 2005–2008 pracovalo 1,5 milionu Ukrajinců v zahraničí, což je 5,1 % obyvatelstva Ukrajiny v produktivním věku. Zhruba 45 % pracovníků si vybíralo za cílovou zemi Rusko, České republice náleží čtvrté místo s necelými 13 % (Sushko et al., 2016, 27).

Ukrajinci aktuálně představují největší skupinu imigrantů z důvodu probíhající války na Ukrajině a s tím spojené migrace z této oblasti. Dle Ministerstva vnitra České republiky bylo ke dni 30. 12. 2022 na území České republiky 432 805 osob s uděleným pobytovým oprávněním v souvislosti s válkou na Ukrajině (MVČR, 2022).

4.3 Vietnamci

Na území České republiky začali Vietnamci přicházet v polovině 20. století, největší rozmach imigrace z Vietnamu proběhl od 70. let. Zpočátku byl povolen příchod pouze mužům, a to jen na několik let, ať už kvůli pracovním či studijním účelům. V 90. letech převažovala imigrace za účelem sloučení rodiny, ale také probíhala novodobá pracovní migrace do českých továren skrze agentury (Freidingerová, 2014, 80). K roku 2021, kdy proběhlo *Sčítání lidu, domů a bytů* bylo v ČR 38 723 osob, které se přihlásily k vietnamské národnosti (Český statistický úřad, 2021).

4.4 Poláci

Maurer (2020, 25) rozlišuje Poláky na dvě skupiny. První, největší skupina Poláků v ČR, se nachází na území Těšínska, které leží na severní hranici v Moravskoslezském kraji. Z historických důvodů se tato skupina Poláků hlásí k národnosti Polské, i když má většina z nich české občanství. Po první světové válce bylo stanovena nová hranice států na řece Olši a Těšínsko tak začalo patřit k Československu, i když na tomto území žilo přes 120 tisíc polských obyvatel. V současnosti zde stále existují školy s polským vyučovacím jazykem, různé polské kulturní instituce a spolky.

Druhou skupinou jsou Poláci, kteří do ČR přišli po roce 2004, ovšem největší vlna imigrace z Polska proběhla v letech 2007–2008, kdy byl vyhlášen Schengenský prostor nad větším množstvím evropských států, a tak byla pracovní migrace pro Poláky jednodušší. Blízkost země byl pro spoustu Poláků také rozhodující faktor, kdy se kvůli práci nemuseli stěhovat například do Velké Británie, ale mohli dojíždět do bližší ČR (Maurer, 2020, 28–29).

K polské národnosti se v roce 2021 dle *Sčítání lidu, domů a bytů* přihlásilo 38 218 osob (Český statistický úřad, 2021).

5. Integrace

Integrace je proces postupného začleňování imigrantů do struktur a vazeb společnosti domácího obyvatelstva. Jedná se o komplexní jev, který je přirozeným důsledkem migrace a který má své politické, právní, ekonomické, sociální, kulturní, psychologické a náboženské aspekty (MVČR, 2022). Cílem integrace je dle Ministerstva práce a sociálních věcí (2020) „*oboustranně přínosné nekonfliktní soužití cizinců/nek a majoritní společnosti.*“

V odborné literatuře lze nalézt další velké množství různých definic integrace. Jedno z možných vymezení pojmu navrhl německý sociolog Friedrich Heckmann (1999). Definoval čtyři podstatné míry integrace – strukturální, kulturní, sociální a identifikační.

- Strukturální integrací se rozumí získání práv, pozic a statusů v institucích společnosti jako je trh práce, možnost vzdělávání a zisku státního občanství s možností politického angažování.
- Kulturní integrace neboli akulturace značí proces změny jednotlivců a jejich adaptace na místní kulturu, jedná se o vzájemný proces měnící jak imigranty, tak přijímací společnost.
- Sociální integrace zahrnuje začlenění imigrantů do společnosti pomocí mezilidských vztahů.
- Identifikační integrace souvisí s pocitem příslušnosti a vlastní etnickou či národní identifikací imigrantů.

Heckmann (1999, 4) na základě vymezení tohoto rozdělení integrace navrhl vlastní definici integrace: „*Integrace znamená získávání práv, přístup k pozicím a statusům, změnu individuálních charakteristik, budování sociálních vztahů a utváření pocitu příslušnosti a identifikace imigrantů s přijímací společností.*“

Dle Klvačové (2012, 21) je nutné se zajímat o subjektivní hodnocení ze strany cizinců ohledně integračních procesů státu, jelikož integrace je dvoustranný proces, kterého se účastní jak imigranti, tak členové přijímací společnosti. Zjišťování postojů imigrantů je „*důležité také pro posuzování úspěšnosti konkrétních opatření integrační politiky.*“ Právě proto se výzkumná část této bakalářské práce zabývá zkušenostmi cizinců s integrací v České republice.

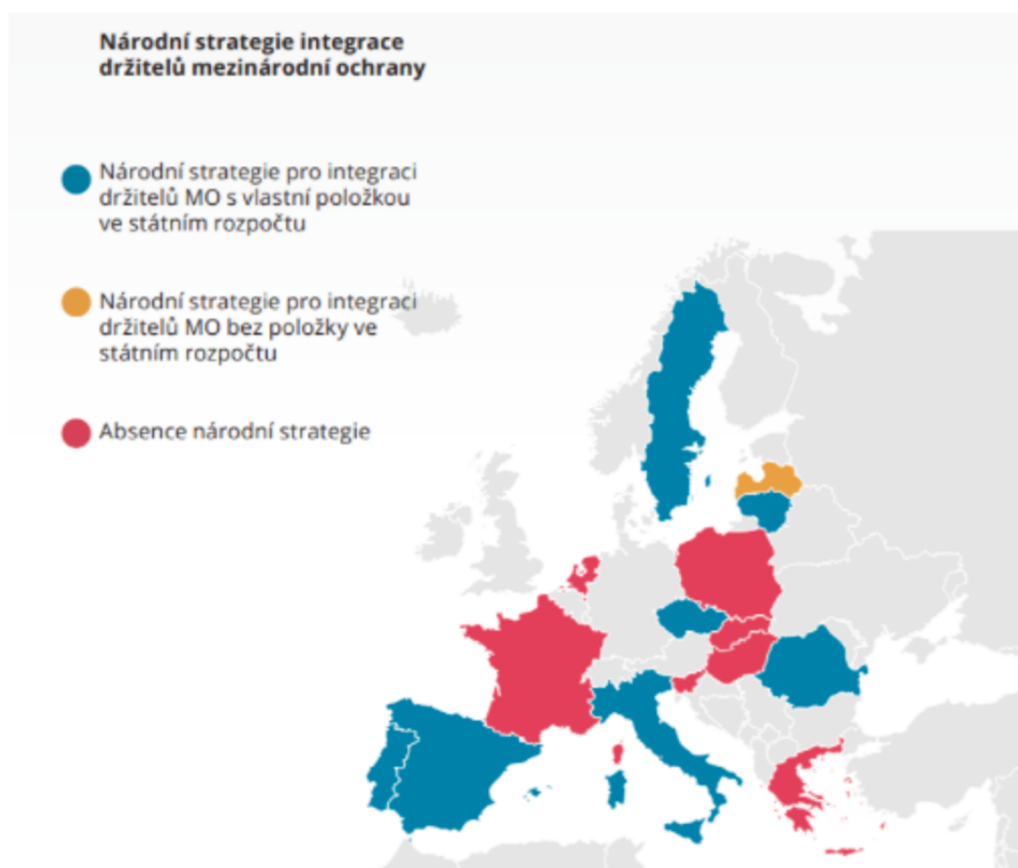
5.1 Integrační politika České republiky

Úspěšná integrace se dá posoudit na základě splnění čtyř pilířů: *znalost češtiny, ekonomická soběstačnost, orientace ve společnosti a vzájemné soužití majority a minorit* (Pacovská, 2020). Vládní dokument nazvaný *Koncepce integrace cizinců* (1999) jmenuje konkrétní zásady, které přispívají k budování těchto pilířů. Koncepce byla původně přijata vládou v roce 2000, od té doby byla třikrát aktualizována (v letech 2006, 2011 a 2016) a obsahuje 15 zásad integrace:

1. Rovný přístup a rovné příležitosti pro legálně a dlouhodobě usazené cizince,
2. imigrační komunity jsou plnohodnotné, nezbytné a obohacující součástí společnosti,
3. vztahy mezi komunitami zahrnují všechny vztahy mezi místním obyvatelstvem a imigračními komunitami vzájemně,
4. vláda směřuje především k vytvoření legislativně-právních podmínek a zajištění ochrany a přístupu cizinců k základním lidským právům a svobodám,
5. integrace imigrantů je přirozeným a komplexním důsledkem migrace,
6. hlavním principem vlády je pozitivní přístup a odpovědnost státu za vytvoření podmínek, které umožní spravedlivé podílení se cizinců na životě společnosti,
7. podpora integrace imigrantů je založena na aktivním přístupu vlády a společnosti, které směřují k odstranění jejich diskriminace,
8. vytvoření sociálně ekonomických, organizačních a administrativních podmínek pro aktivní podporu integrace cizinců,
9. vláda spolupracuje s příslušnými organizacemi, akademickými a vědeckými pracovišti a se sdruženími imigrantů,
10. koncepce je koordinována Ministerstvem vnitra a je realizována skrze příslušné orgány,
11. nezastupitelnou úlohu v integraci cizinců mají orgány územní samosprávy, které spolupracují s vládou,
12. vláda podporuje vznik, činnost a rozvoj příslušných organizací,
13. vláda podporuje zobrazování reálného mediálního obrazu o vztahu mezi komunitami a jejich dalšího rozvoje a podpory,
14. bude probíhat příprava a postupné zavádění politiky vlády v oblasti integrace cizinců, nejpozději do konce roku 2002,
15. příprava a realizace Zásad koncepce integrace cizinců bude financována ze státního rozpočtu České republiky

Integrační politika zahrnuje také integraci držitelů mezinárodní ochrany³, kterým pomáhá se začleněním do společnosti a zajištěním důstojného života. Tuto asistenci poskytuje Česká republika již od roku 1994 (MVČR, 2022). Integrace probíhá v rámci *Státního integračního programu (SIP)*, kde je zájemcům vypracován roční integrační plán obsahující studium českého jazyka a hledání práce a bydlení za pomoci sociálních pracovníků. V roce 2018 se programu zúčastnilo 121 nově přichozích azylantů nebo osob s doplňkovou ochranou (Pacovská, 2020).

Na základě srovnávací zprávy o situaci uprchlíků⁴ v ČR a zemích V4⁵, kterou publikovala nezisková organizace *Člověk v tísni* (2019), má ČR v porovnání s Polskem, Maďarskem a Slovenskem jednu z nejpropracovanějších integračních strategií. Tato strategie má také vlastní položku ve státním rozpočtu ČR, což nalezneme jen u šesti dalších analyzovaných států (viz Obr. 1) – jsou nimi Švédsko, Španělsko, Portugalsko, Itálie, Litva a Rumunsko (Pacovská, 2020).

Obr. 1 – Národní strategie integrace držitelů mezinárodní ochrany.
Zdroj: *Člověk v tísni* (2020).

³ Za držitele mezinárodní ochrany jsou považovány „osoby, které byly nuceny uprchnout ze své vlasti z důvodu pronásledování či vážného ohrožení života“ (MVČR, 2022).

⁴ Uprchlík je definován v Úmluvě o právním postavení uprchlíků (1951) a to jako „osoba, která se nachází mimo svou zemi a je pronásledována z rasových, náboženských nebo politických důvodů. Jedná se o osobu, která nemá státní příslušnost a nachází se mimo zemi obvyklého pobytu.“

⁵ Země V4 – Visegrádská skupina (aliance čtyř států: Česko, Maďarsko, Polsko, Slovensko).

Pod *Správou uprchlických zařízení Ministerstva vnitra* spadají mimo jiné *Centra na podporu integrace cizinců*, která poskytují přehlednou mapu krajů, ve které tato centra působí. V Olomouckém kraji působí dvě centra – v Olomouci a v Šumperku. Tato centra poskytují sociální, právní a také online poradenství, organizují adaptačně integrační kurzy a kurzy českého jazyka (Centra na podporu integrace cizinců, 2022).

Jedním z příkladů nezávislého zdroje pro integrační cvičení může být publikace od Českého skautu – *Lidé v pohybu* (2016), kde jsou mimo jiné dopodrobna popsány aktivity, které jsou použity pro vytvoření přehledu o tom, co se vlastně pojí s pojmem uprchlictví a také jak vidět tuto situaci z jiného pohledu. Tyto aktivity jsou detailně popsány tak, aby vás celou 60–180minutovou lekcí provedly. Aktivity mají většinou označení, pro který věk jsou nejvhodnější (již od 8 let). Během programu nastíní lektori situaci, rozdělí účastníkům role, které si zahrají v různých hrách na různá témata a snaží se vyřešit nějaký konkrétní problém. Na konci lekce mají prostor k reflexi a sdílení pocitů. Cílem každého programu je přijít na nějakou zásadní myšlenku. Témata programů v této příručce jsou *různost světa, můj život, osobní rozvoj, propojený svět, já a demokracie, hoax*, a další (Malířová et al., 2016).

6. Výzkum

Podle Ředitelství služby cizinecké policie bylo k 31. prosinci 2022 na území České republiky *1 116 154 cizinců*, což v tu dobu tvořilo 10,6 % celkové populace (Český statistický úřad, 2022). Cizinci tvoří nezanedbatelnou část obyvatel, tudíž je zjištění jejich zkušeností s procesem integrace objektivně důležité jak pro informovanost společnosti, tak pro případné změny v tomto procesu.

6.1 Cíle a metody výzkumu

Cílem výzkumu je zjistit, jaké jsou zkušenosti cizinců s procesem jazykové a kulturní integrace v České republice. Za cíl není zjištění úrovně jejich integrace, nýbrž pouze zkušenosti se samotným procesem. Z tohoto důvodu se záměrně ve výzkumu nenachází otázka ohledně získání českého občanství, což může být mnohdy považováno za úspěšné dokončení integračního procesu. Pomocí získaných dat z dotazníkového šetření bude analyzováno, jaký mají cizinci důvod k výběru ČR, jaké mají zkušenosti s výukou českého jazyka a jaké jsou jejich zkušenosti s životem v ČR. Výzkumnou metodou je kvalitativní výzkum pomocí online dotazníkového šetření.

Hlavní a vedlejší výzkumné otázky:

- **Jaký mají cizinci důvod k výběru České republiky?**
 - Z jaké země pochází?
 - Jaký je jejich mateřský jazyk?
 - Jak dlouho žijí v ČR?
 - Cítí se v ČR vítáni?
 - Plánují v České republice zůstat trvale?
- **Jaké jsou jejich zkušenosti s výukou českého jazyka?**
 - Jaká je jejich úroveň češtiny?
 - Jaké jsou rozdíly mezi jejich jazykem a češtinou?
- **Jaké mají zkušenosti s kulturní integrací?**
 - Zúčastnili se někdy adaptačního a integračního kurzu pro cizince?
 - Jaké byly jejich pozitivní a negativní zkušenosti se životem v ČR?
 - Jaké kulturní rozdíly zaznamenali?

6.2 Výzkumný vzorek

Výzkumným vzorkem jsou cizinci, kteří žijí na území České republiky a mají zkušenost s výukou češtiny. Při samotném sdílení dotazníků do skupin bylo cílem vybrat skupiny s různým zastoupením uživatelů – studenti i pracující z různých zemí. I přes snahu sdílet dotazník do skupin, které zaujmají největší poměr cizinců (Ukrajinci, Vietnamci, Poláci) nebylo sdílení příspěvků schváleno s výjimkou dvou ukrajinských skupin. Přímě Slovákům dotazník sdílený nebyl, a to z důvodu velké podobnosti jazyka i kultury, proto by odpovědi těchto respondentů nebyly dostatečně přínosné.

6.3 Metoda sběru dat

Výzkum probíhal formou online dotazníku a jednalo se o výzkum kvalitativní. Online dotazník vytvořený pomocí *Google Questionnaire* byl jak v anglickém jazyce z důvodu předpokladu nízké znalosti jazyka českého, tak v české verzi.

Dotazník byl sdílen na sociální síti Reddit v komunitách *r/czech*, *r/czechrepublic*, *r/Prague* a *r/Brno*, které k 1. únoru 2023 čítaly dohromady na 370 tisíc uživatelů. Dle dostupných dat Redditu, tento příspěvek vidělo celkem 11 700 uživatelů ke dni 28. února 2023. Dále byl dotazník sdílený do 18 skupin (viz Tabulka 1) na sociální síti Facebook čítající dohromady na 156 tisíc členů ke dni 1. února 2023.

Tabulka 1 – Výpis skupin na Facebooku, do kterých byl sdílen dotazník.

Název skupiny	Počet členů k 1.2.2023
Arab Community in Czech Republic A.C.CZ	2 448
Brno 2023 - International & Erasmus Students	900
Czech club for foreigners in Brno (Expats in Czechia)	34
Czech for foreigners in Pilsen - Čeština pro cizince v Plzni	64
Czechlist	5 133
Čeština pro cizince (Czech for foreigners)	5 847
Duolingo Czech Learners	3 024
Erasmus life in Prague-housing, events	2 259
ERASMUS PRAGUE 2022/2023 by MAD PRAGUE	1 398
Erasmus Prague Events 2022/2023	1 403
Jobs for foreigners Czech republic	29 939
Learn Czech	7 430
Learning Czech in Prague	6 484
My Czech republic	2 023
Only English - Olomouc	3 237
Ukrajinci v České republice	36 043
Ukrajinci v EU práce, bydlení, dokumenty, doprava	22 318
Univerzita Palackého v Olomouci	26 727

6.4 Pilotování

Při pilotování, kterého se zúčastnilo 10 respondentů, byla zjištěna chybná návaznost otázek, a proto bylo opraveno znění u těch, které nebyly dostatečně srozumitelné. V případě otázky č. 12 a č. 13.1. byly doplněn příklady odpovědí do závorky (viz Příloha – dotazník, str. 58).

Na žádost učitele češtiny pro cizince byla vytvořena česká verze dotazníku, jelikož jeho studenti neměli dostatečně dobrou znalost angličtiny. U české verze dotazníku bylo podotknuto, že není ideální ptát se, zda respondenti umí česky, ovšem otázka byla ponechána z důvodu zachování stejného formátu obou dotazníků. Po pilotní výzkumu byl také doplněn odkaz na českou verzi přímo v úvodu anglického dotazníku a naopak, a to z důvodu možné preference dotazníku v jiném jazyce.

6.5 Časový rámec výzkumu, analýza dat, etika

Během prosince 2022 – února 2023 probíhalo hledání relevantní literatury, sepisování teoretické části a vytváření výzkumných otázek. Samotný výzkum prostřednictvím online dotazníků probíhal od 1. února do 28. února 2023. V březnu 2023 proběhlo zpracování nasbíraných dat.

Dle Hendla (2008) můžeme analýzu kvantitativních dat definovat jako „*systematické nenumerné organizování dat s cílem odhalit témata, pravidelnosti, kvality a vztahy.*“ Data získaná pomocí online dotazníků na platformě *Google Questionnaire* byla propojena s *Google Tabulkami*, a tím seřazena do řádků podle pořadí respondentů. Následně byla data přenesena do *Excelu*, ve kterém probíhalo barevné kódování, následné kategorizování a vytváření příslušných grafů.

V úvodu dotazníku byl respondent obeznámen s cílem a účelem dotazníku a také bylo v této části uvedeno, že všechny údaje vyplněné v dotazníku budou zcela anonymní a budou použity pouze pro výzkumné účely v této bakalářské práci. Za eticky problematickou otázku by se dala považovat otázka č. 4 – *Z jakého důvodu jste si vybral/a právě Českou republiku?* v případě, že výběr ČR nebyl dobrovolný, ale nucený.

7. Výsledky kvalitativního výzkumu

Data získaná z výzkumu byla během března 2023 přeložena do českého jazyka, následně zpracována a rozdělena do 3 částí – *Důvody k výběru ČR, Zkušenosti s výukou českého jazyka, Kulturní integrace a život v ČR*.

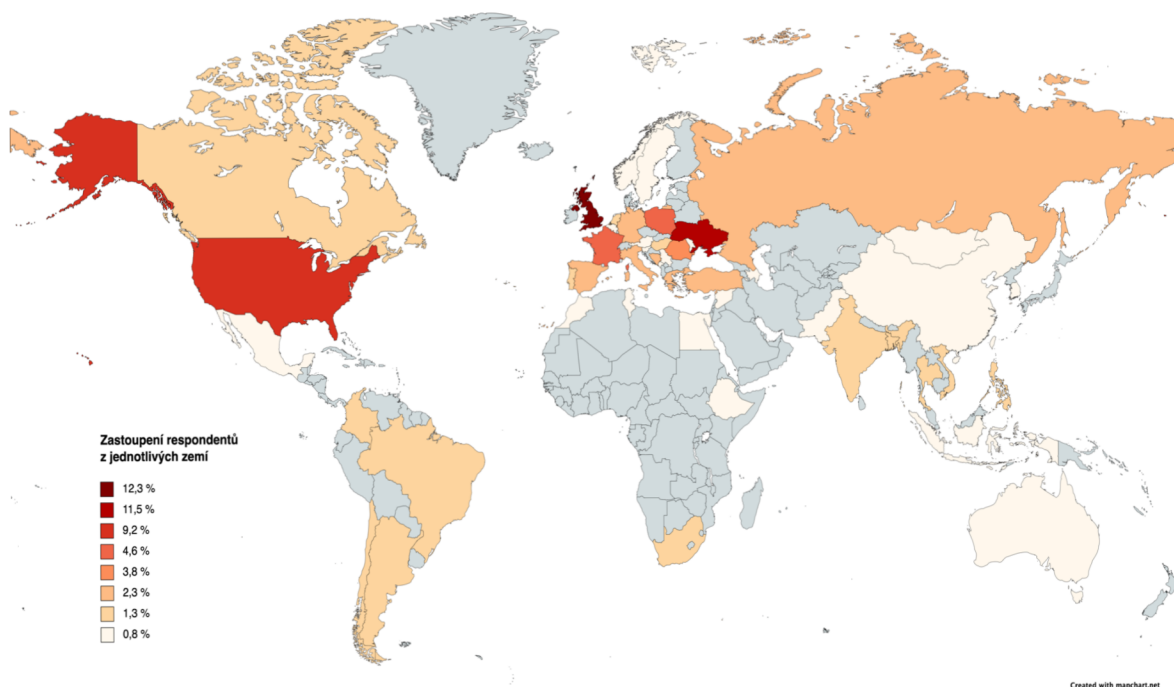
Výzkumu se dohromady zúčastnilo 130 respondentů, z toho 60 žen a 66 mužů. Zastoupení obou pohlaví tak bylo téměř vyrovnané. Celkem 4 respondenti si nepřáli uvést údaj o jejich pohlaví. Průměrný věk respondentů byl 34 let. Z grafu zobrazeného níže lze vyčíst, že nejvíce respondentů bylo ve věkové skupině 31–35 let, a to konkrétně 26,2 %. Druhou nejpočetnější věkovou skupinou bylo 36–40 let celkově s 18,5 %. Nejméně respondentů bylo ve skupině 61–65 let, konkrétně 1,5 %.

Graf 3 – Procentuální zastoupení věkových skupin respondentů. Vlastní výzkum.

Další z úvodních otázek byla na téma statusu respondentů, z důvodu zjištění toho, jak byly poměrově zastoupeny skupiny studentů, zaměstnanců, nezaměstnaných, podnikatelů a lidí v důchodu. Odpovědělo celkem 127 respondentů, nejvíce z nich uvedlo status *zaměstnaný* (65,6 %). Respondentů z řad *studentů* bylo 22,9 %. Celkově 5 respondentů (4,8 %) uvedlo status zaměstnance i studenta. Výrazně menší skupinu tvořili *podnikatelé* (6,1 %). Nejčastějším důvodem v odpovědích o *nezaměstnanosti* (4,6 %) se objevila rodičovská dovolená. Poslední a nejméně početnou skupinou byli lidé v *důchodu* (0,8 %).

V první otevřené otázce – *Z jaké země pocházíte?* – se mezi třemi nejčastěji zmíněnými zeměmi vyskytovala Velká Británie (12,3 %), Ukrajina (11,5 %) a USA (9,2 %). Další země, které byly uvedené respondenty, byly četností menší než 10 (viz Tabulka 2). Na mapě níže, která znázorňuje procentuální zastoupení respondentů z jednotlivých zemí, můžeme vidět, že se k výzkumu nepřihlásili respondenti z oblasti střední Ameriky a minimum ze subsaharské Afriky.

Obr. 2 – Mapa zastoupení respondentů z jednotlivých zemí. Vytvořeno pomocí mapchart.net.

Tabulka 2 – Země původu respondentů v absolutních hodnotách. Vlastní výzkum.

Velká Británie	16	Argentina	2	Austrálie	1	Norsko	1
Ukrajina	15	Bangladéš	2	Ázerbájdžán	1	Pákistán	1
USA	12	Brazílie	2	Belgie	1	Rakousko	1
Francie	6	Filipíny	2	Černá Hora	1	Slovinsko	1
Polsko	6	Chile	2	Čína	1	Srbsko	1
Rumunsko	5	Indie	2	Egypt	1	Sýrie	1
Bosna a Hercegovina	3	JAR	2	Etiopie	1	Švédsko	1
Itálie	3	Kanada	2	Indonésie	1	Taiwan	1
Německo	3	Kolumbie	2	Jižní Korea	1	Tunisko	1
Rusko	3	Maďarsko	2	Maroko	1	Vietnam	1
Řecko	3	Nizozemsko	2	Mexiko	1		
Španělsko	3	Portugalsko	2	Moldavsko	1		
Turecko	3	Thajsko	2	Mongolsko	1		

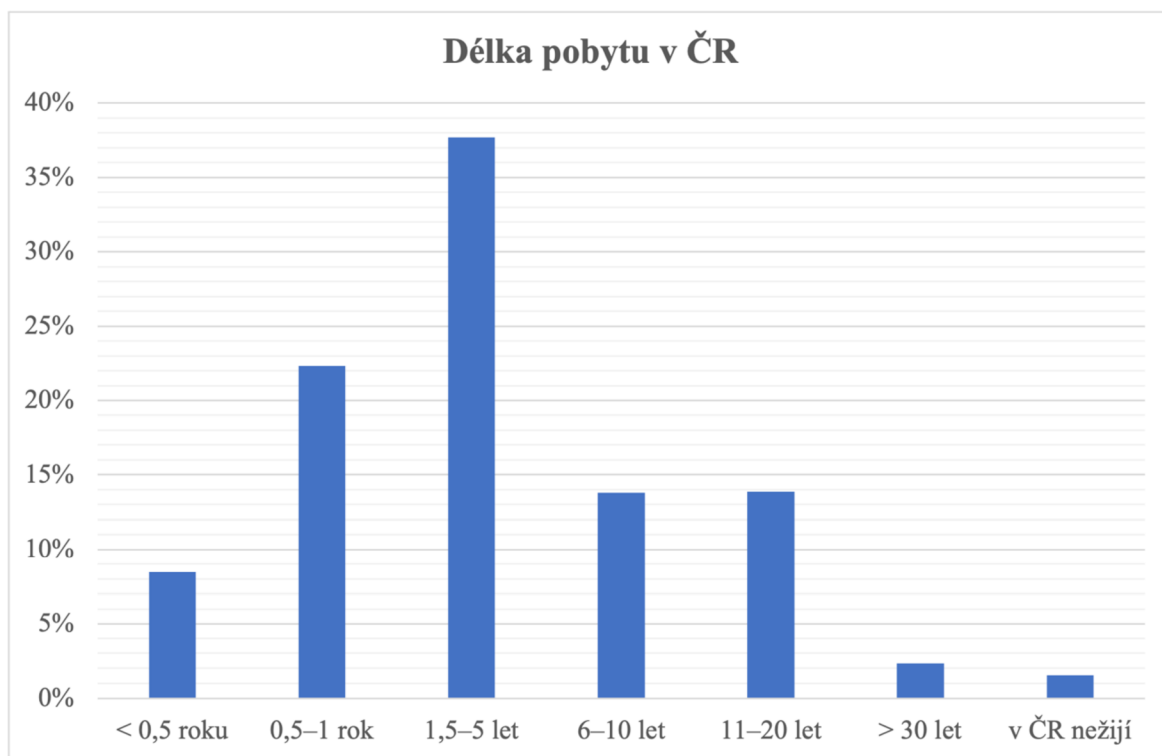
Na otázku č. 2 – *Jaký je Váš mateřský jazyk?* – uvedlo nejvíce respondentů *angličtinu* (26 %), poté *ukrajinštinu* (9 %) a na třetím místě *španělštinu* (7 %). Zajímavým zjištěním bylo uvedení více než jednoho mateřského jazyka celkem od 15 respondentů. Mnoho migrantů je zvyklých používat více než jeden jazyk, protože pocházejí ze zemí, které jsou vícejazyčné (např. z afrických, asijských nebo balkánských zemí), nebo protože se v procesu migrace setkali s jinými jazyky (Krumm, Plutzar, 2008). Dalším důvodem může být také záměrná výchova v bilingvní rodině, ve které mají matka a otec jiný mateřský jazyk a mluví na dítě oběma jazyky. Tyto rodiny jsou dnes stále běžnější, což mimo jiné dokazuje projekt PEaCH spolufinancovaný Evropskou unií, který v překladu znamená „Zachování a podpora evropského kulturního a jazykového dědictví prostřednictvím posílení postavení dvojjazyčných dětí a rodin“ (PEaCH, 2023).

Další zajímavostí bylo uvedení *čuangštiny*, která je oficiálním jazykem etnické skupiny Čuangů žijící především na jihu Číny, jejichž počet je okolo 18 milionů (China Highlights, 2022). S trendem méně známých jazyků pokračovala *urdština*, která je blízké příbuzná *hindštině* a je rozšířena především v Pákistánu a Indii. Méně známým jazykem je také *tigrinijština*, kterou v Etiopii mluví skoro 10 milionů lidí (Language Lizard, 2021). Ještě početnějším jazykem je *tagalština* na Filipínách, kterou hovoří asi 86 milionů lidí (Critical Language Program, 2023). *Afrikánština* spadá do skupiny germánských jazyků, jelikož vznikla z nizozemštiny, ale nejvíce jí mluví obyvatelé jižní Afriky. Zajímavým jazykem je v neposlední řadě *amharština*, která je úředním jazykem Etiopie.

Tabulka 3 – Mateřské jazyky respondentů. Vlastní výzkum.

angličtina	37	italština	3	azerbájdština	1	skotština	1
ukrajinština	14	nizozemština	3	bosenština	1	slovinština	1
španělština	11	řečtina	3	čuangština	1	švédština	1
francouzština	7	turečtina	3	filipínština	1	tagalština	1
ruština	7	bengálština	2	indonéština	1	tigrinijština	1
polština	6	hindština	2	islandština	1	urdština	1
arabština	5	chorvatština	2	katalánština	1	vietnamština	1
rumunština	5	maďarština	2	korejština	1	velština	1
srbština	5	thajština	2	mandarínština	1		
němčina	4	afrikánština	1	mongolština	1		
portugalština	4	amharština	1	norština	1		

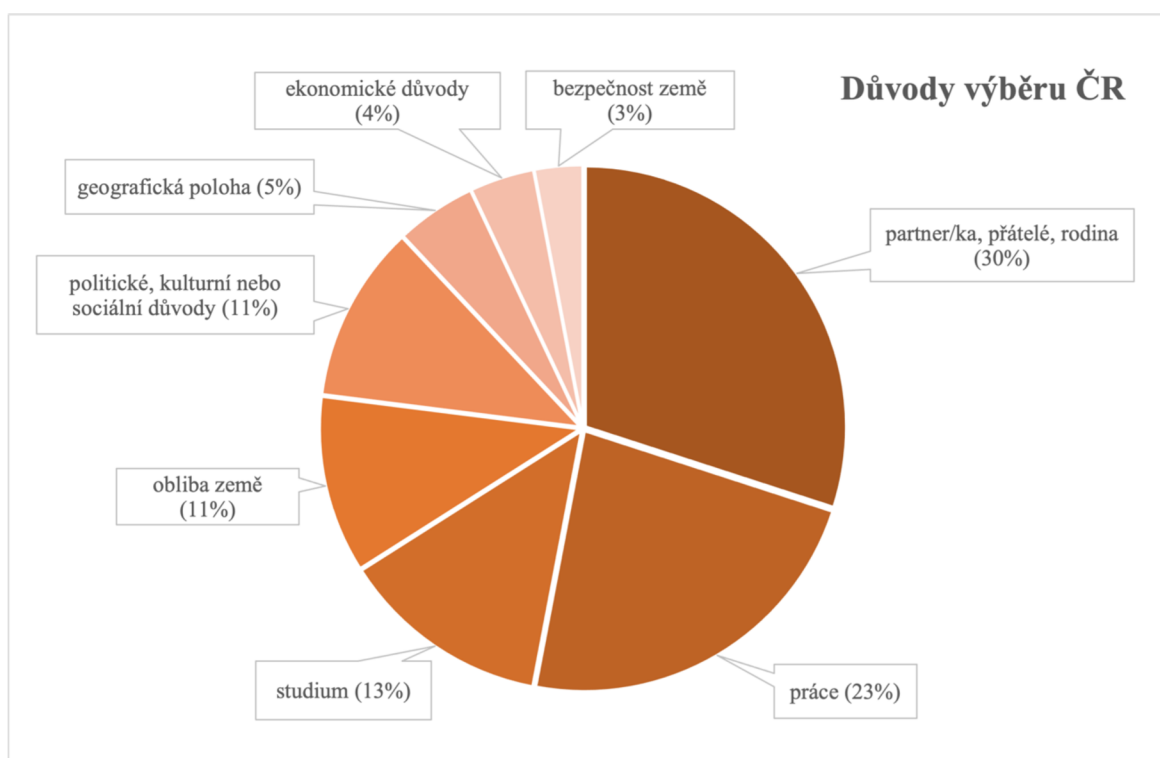
Na otázku č. 3 – *Jak dlouho žijete v České republice?* – bylo nejčastější odpovědí *1,5–5 let*, celkově **37,7 %**. Druhou nejčastější odpovědí bylo *0,5–1 rok*, celkem **22,3 %**. Tuto skupinu odpovědí lze mimo jiné vysvětlit válkou na Ukrajině trvající od února 2022, která je příčinou vyšší míry migrace Ukrajinců do České republiky. Třetími nejpočetnějšími intervaly byly délky pobytu *6–10 let* a *11–20 let*, každá s **13,8 %**. V intervalu *méně než 0,5 roku* bylo celkově **8,5 %** odpovědí. V grafu chybí kategorie 21–30 let, což lze jednoduše vysvětlit absencí odpovědí, které by spadaly do tohoto intervalu. Celkem 2 respondenti uvedli, že v ČR někdy žili, ale již zde nežijí.

Graf 4 - Délka pobytu respondentů na území ČR. Vlastní výzkum.

7.1 Důvody k výběru České republiky

Na otázku č. 4 – *Z jakého důvodu jste si vybral/a právě Českou republiku?* – byly nejčastějšími důvody *partnerka, přátelé nebo rodina* (30 %), jako druhé nejčastější možnosti byly zvoleny *pracovní příležitosti* (23 %) následované *studium* (13 %). Mnohé odpovědi respondentů obsahovaly více než jeden důvod, jako například odpověď respondenta z Maroka, který žije v ČR již 9 let: „Přijel jsem jako student Erasmu, potkal jsem dívku a o čtyři roky později jsem se s ní oženil. Rozhodli jsme se tu zůstat, protože je tu pro nás oba snadné najít práci.“

Graf 5 - Důvody respondentů k výběru ČR. Vlastní výzkum.

Často se také objevovaly odpovědi v souvislosti s *politickými, kulturními a sociálními důvody* pro výběr ČR (11 %), které byly stejně četné jako samotná *oblíba země* (11 %). Příkladem může být odpověď respondenta z Ruska, který zde žije více než 5 let: „Možnost dostat VŠ vzdělání bez poplatků; docela blízký jazyk; celková sympatie k zemi po předchozí návštěvě.“

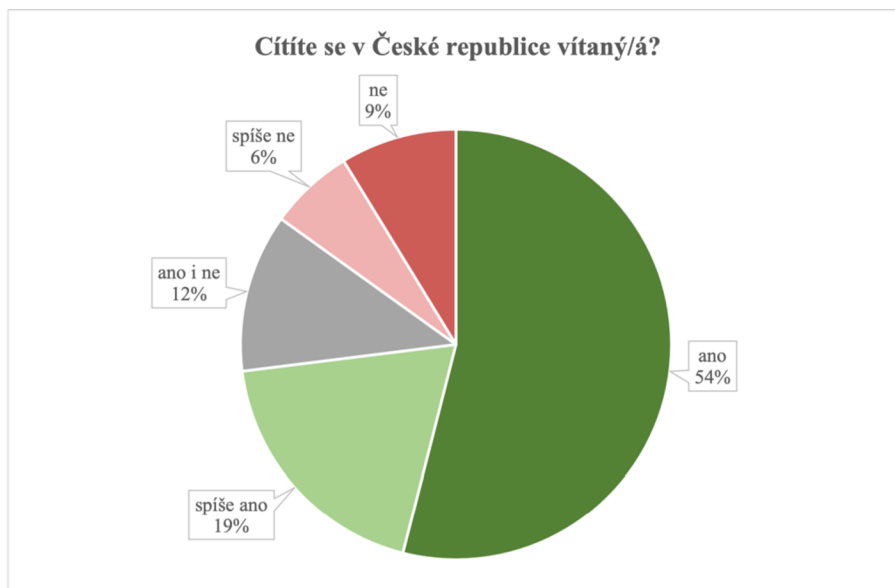
Geografická poloha byla s celými 5 % také rozhodujícím faktorem pro výběr ČR, a to zejména z důvodu centrální polohy v Evropě, sdílení hranice s významnými zeměmi a nebo jednodušším procesem získávání víza, jak uvedl respondent z USA, žijící zde 3 roky: „Snadný proces udělování víz ve srovnání s jinými evropskými zeměmi.“

Několik respondentů uvedlo pro výběr ČR *ekonomický důvod* (4 %), což se prolínalo také se studiem vysokých škol a tím, že je v podstatě zdarma na rozdíl od univerzit například ve Velké Británii nebo USA, což zmínil student z USA (20 let), který zde žije 2 roky: „Cena školného a chtěl

jsem být v Evropě.“ Podobnou odpověď uvedla také studentka z Řecka (22 let), která zde žije 5 měsíců: *„Dobrá univerzita, zázemí pro studenty, střední náklady na život, krásné město (Olomouc), anglicky mluvící oddělení na fakultách.*“ Ekonomický důvod uvedl i respondent z Pákistánu, který zde studuje již 1,5 roku: *„Nejlevnější země pro studium, dostupný kurz pro mě a jeden z nejlepších vzdělávacích systémů.*“

Nejméně častým, ale neméně významným faktorem byla také **bezpečnost země (3 %)**, což zmínil například respondent z Francie, který zde žije již 13 let: *„Manželka a životní styl a bezpečná země pro mé děti.*“ Podobnou odpověď uvedl i respondent z Chile, který zde pobývá 8 měsíců: *„Líbilo se mi tu již dříve a líbí se mi bezpečnost země.*“

Odpovědi na otázku č. 5 – *Cítíte se v České republice vítaný/á?* – bylo celkem 124 a byly převážně pozitivní. Rozhodnou odpověď *ano* napsalo **54 %** respondentů, jako například respondent ze Skotska, který zde pobývá 1,5 roku: „*Ano, velmi. Lidé jsou velmi vstřícní a pohostinní. Nic podobného jsem dosud nikde nezažil.*“

Graf 6 – Procentuální zobrazení odpovědi respondentů, zda se cítí vítáni v ČR. Vlastní výzkum.

Odpovědi, které by se daly zařadit do skupiny *spíše ano*, bylo poměrově **19 %** z celku. Za zmínku stojí vyjádření překladatelky z Thajska, žijící v ČR 6 měsíců: „*Lidé jsou tu v pohodě, většina z nich je milá. Nikdy se mi nestalo, že by se ke mně dostal nějaký rasismus založený na barvě kůže nebo národnosti. Asi proto, že vypadám jako Vietnamka. Ale ve městě, kde žiji, ode mě očekávají, že budu mluvit česky. A to se hned tak někomu nepodaří. Mám bakalářský titul z angličtiny a studovala jsem i další jazyky, také češtinu. Takže je těžké najít práci jako cizinka nebo se domluvit v některých službách, zejména ve zdravotnictví.*“

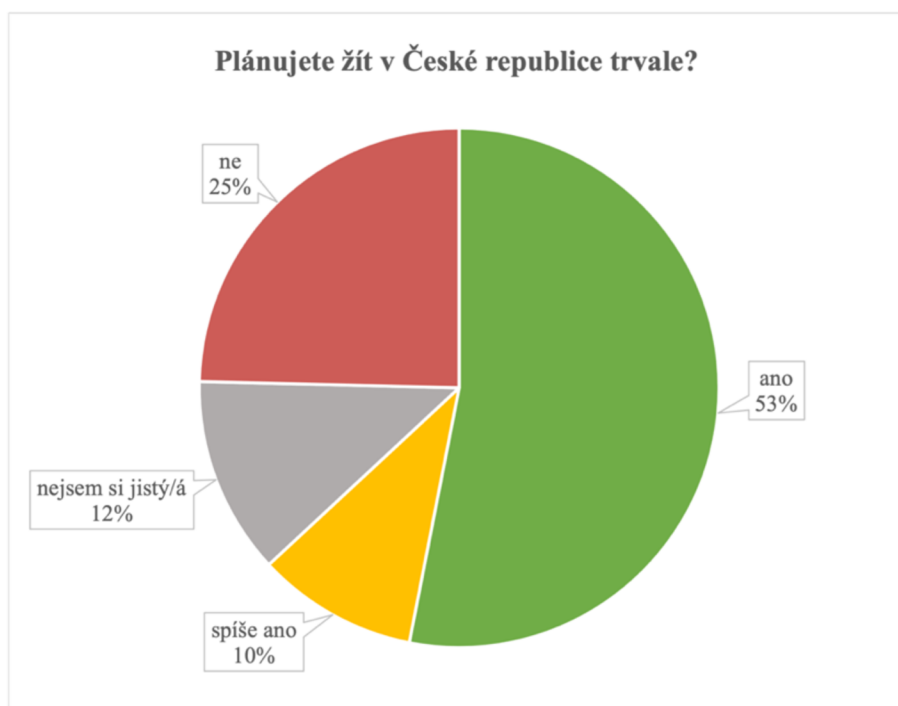
Mnoho odpovědí, které byly nerozhodné, jsou klasifikovány jako *ano i ne* (**12 %**), příkladem může být odpověď od 19letého studenta z USA, který zde žije většinu svého života: „*Záleží na tom, kde. Protože můj otec pochází z Uzbekistánu, často se na mě dívají nepřátelsky a několikrát mě dokonce napadl rasista. Také jsem zažil, že na mě chlap hajloval. Ale tady v Olomouci mám pocit, že můžu zapadnout, na rozdíl od Ostravy.*“

Objevovaly se i odpovědi, které by se daly klasifikovat jako *spíše ne* (**6 %**) a *ne* (**9 %**). Za zmínku stojí odpověď studentky z Řecka, jejíž odpověď byla zmíněna i na předešlou otázku: „*Moc ne. Lidé se většinou nezdají být přátelští. První dojem, kterého si všimnu, když s nimi mluvím anglicky, je, že působí nejen vyděšeně, ale také rozzlobeně a nepřátelsky.*“

Otázka č. 6 – *Plánujete žít v České republice trvale?* – souvisí nejen s pocitem přijetí, ale hlavně s plány respondentů. Jak již bylo zjištěno, dohromady 71,7 % respondentů odpovědělo, že jsou v ČR zaměstnaní nebo podnikají, a tak není překvapivé, že celých **53 %** odpovědělo *ano, plánují žít v ČR trvale* a dalších **10 %** se přiklonilo ke *spíše ano*. Stejně jako respondent z Velké Británie, který zde žije již 11 let: „*Ano, nemám v plánu se nikam stěhovat ani se vracet do UK.*“

Celkem **12 %** respondentů odpovědělo *nejistě*, stejně jako respondent z Velké Británie (56 let): „*Není to nic, co bych plánoval... Mám nemovitost v zahraničí, která může, ale nemusí být součástí mého důchodu.*“

Celkem 22,9 % všech respondentů ve výzkumu tvoří studenti, což by mohlo souviset s tím, že **25 %** respondentů *neplánuje trvale zůstat* v ČR, ale pravděpodobně se po dokončení studia plánují odstěhovat, jako například student z USA, který napsal: „*Plánuji zde dokončit studium biologie a pak utéct někam, kde je tepleji a kde to bude vyhovovat mému odstínu pleti.*“

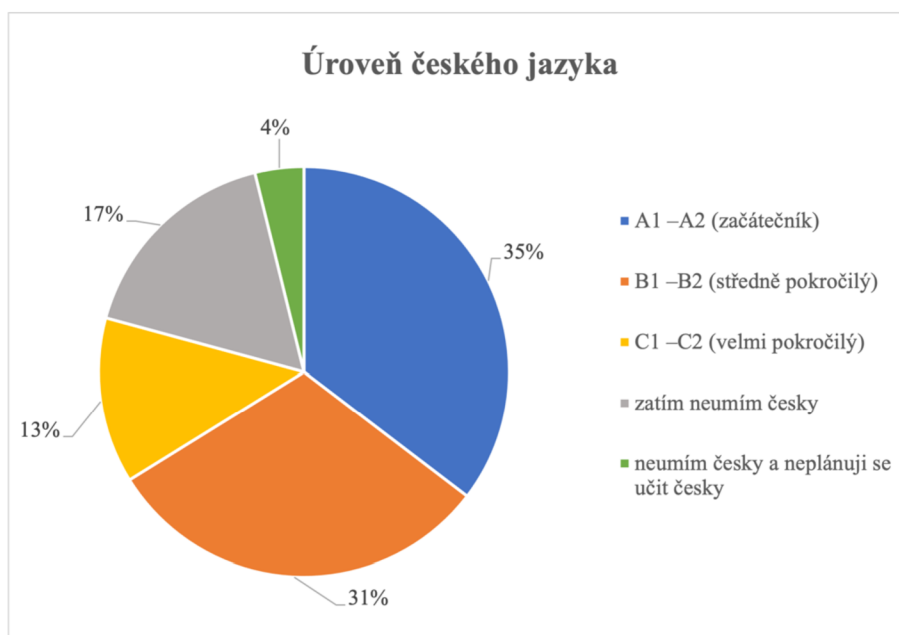
Graf 7 – Procentuální zobrazení plánu trvalého života v ČR. Vlastní výzkum.

7.2 Zkušenosti s výukou českého jazyka

Na otázku č. 7 – *Umíte česky?* – odpovědělo **kladně 31 %** respondentů, což by mohlo souviset s délkou pobytu, kdy 35,4 % respondentů již dříve odpovědělo, že v ČR žijí 5 let a více. Kdybychom považovali za dobrou znalost jazyka úroveň B1 a výše, tak dle Romance Language Centre (2022) by naučení se nového jazyka na úroveň B1–B2 trvalo v průměru 530 vedených lekcí, což by při dvou lekcích týdně znamenalo 5 let studia. Podíl respondentů, kteří odpověděli, že česky *neumí*, bylo **14 %** a celkem **55 %** respondentů uvedlo, že se *zatím česky učí*.

Otázka ohledně motivace učení se českého jazyka ve výzkumu záměrně chybí z důvodu předpokladu toho, že by odpovědi mohly být totožné s důvody k výběru ČR k pobytu. V případě pracovních příležitostí by pravděpodobnou motivací byla práce apod.

U otázky č. 8 – *Jaká je Vaše úroveň češtiny?* – převládaly odpovědi na úrovních *začátečník (35 %)* a *středně pokročilý (31 %)*. Respondentů, kteří mají úroveň *velmi pokročilou* bylo celkem **13 %**. Byly zde na výběr i možnosti *zatím neumím česky (17 %)* a *neumím česky a neplánuji se učit česky (4 %)* z toho důvodu, že někteří cizinci nepotřebují český jazyk ke komunikaci v ČR, především z důvodu podobnosti jazyka českého s jejich mateřským jazykem. Tito respondenti sice nesplňovali přesná kritéria výběrového vzorku, jelikož neměli potřebné zkušenosti s výukou češtiny, ale ve vyhodnocování byli ponecháni z důvodu zkušeností s kulturní integrací.

Graf 8 – Procentuální zobrazení úrovně českého jazyka respondentů. Vlastní výzkum.

Na otázku č. 9 – *Navštěvoval/a jste někdy kurz českého jazyka?* – odpovědělo kladně 74,6 %, zbylá část respondentů žádný kurz nenavštěvovala.

S tím související otázka č. 9.1 – *Jaké jsou Vaše zkušenosti s kurzy českého jazyka?* – měla 97 odpovědí, z toho 13 respondentů kurz nijak neohodnotilo. Hodnocení a zkušenosti s kurzy jsou velmi subjektivní, ovšem část respondentů hodnotila kurzy jako *výborné* nebo *dobré* (32 %). Příkladem může být odpověď respondentky z Ukrajiny, která v ČR pobývá 10 měsíců: „*Skvělé, i když se čeština hodně liší od ukrajinštiny,*“ nebo od respondenta z Velké Británie, který zde žije 5 let: „*Zpočátku bylo trochu obtížné najít něco vhodného k mému pracovnímu režimu, ale jakmile jsem našel kurz, bylo to skvělé. Učitel je velmi ochotný a každý týden se věnujeme gramatice i slovní zásobě a hodně procvičujeme konverzaci.*“

Souvislost s *kvalitou kurzu a vyučováním* byla zmíněna ve 23 % odpovědí. Jak již bylo zmíněno výše, pokud má student štěstí na skvělého a ochotného učitele, je to mnohem jiná zkušenost než v opačném případě. Na druhém konci jsou učitelé, kteří svou práci nedělají rádi, a především u výuky cizího jazyka se to velmi výrazně promítne na úrovni znalostí jeho studentů i jejich motivaci. To potvrzuje respondentka z Indie, která má zkušenost jak se skupinovým, tak se soukromým kurzem: „*Veřejné kurzy poskytované státem nejsou užitečné z důvodu nezájmu učitele (osobní zkušenost). Soukromé jazykové kurzy jsou vynikající.*“ Hodnocen byl také přístup učitelů k soustředění se převážně na českou gramatiku a méně na samotnou konverzaci, což je ovšem v početnějších skupinách pochopitelné. Ke konverzaci je nejlepší využít služeb soukromých lektorů nebo konverzovat v běžném životě s lidmi okolo sebe, což zmínila řada respondentů, stejně jako respondent z Francie: „*Kurzy jsou dobré pro základy, ale pro mluvení v životě je lepší být s českými přáteli, manželkou a rodinou.*“

Dalším hodnotícím faktorem, který byl častokrát zmíněn, byla samotná *obtížnost češtiny*, která se objevila celkem v 20 % odpovědí, z čehož 35 % respondentů zmínilo obtížnost gramatiky. V odpovědích se objevily názory, že česká gramatika je velmi těžká nebo v porovnání s jejich mateřským jazykem nesystematická. Také se jim mnohdy nelíbil přístup učitelů, který byl více soustředěný na gramatiku a méně na praktickou konverzaci, kterou by mohli využít v běžném životě.

Mezi odpověďmi se objevilo i hodnocení, které by se dalo zařadit do kategorie *nic moc* nebo *špatné* (13 %). Většina nespokojených respondentů se shodla na tom, že lekce nemají dostatečnou kvalitu, jako například respondentka z Rumunska, která zde žije 6 let uvedla, že česky zatím neumí: „*Zapsala jsem se do dvou kurzů s různými učiteli, které zaplatil zaměstnavatel. Učitelé neměli zájem o to, aby jejich studenti dělali skutečné pokroky – nevěděli, jak učit lidi, kteří neměli žádné základní znalosti a vědomosti z češtiny a na kvalitě jejich práce jim nezáleželo. Člověk byl ve třídě s Rusy/Ukrajinci, kteří už jazyku částečně rozuměli kvůli podobnosti ve slovtovorném základu a evidentně jejich úroveň „0“ nebyla stejná jako úroveň „0“ u ostatních. To mě demotivovalo, protože jsem nikdy nestihala, učitelé se o tyto rozdíly nezajímali a říkala jsem si, že by měla být jiná třída, kde rodný jazyk studentů nemá s češtinou mnoho společného, protože je postupně obtížnější*“

dělat pokroky. Nemůžu říct, že bych se z těchto kurzů něco naučila, snad jen jak správně vyslovovat. Byla to ztráta času a také jsem po těchto zkušenostech ztratila jakoukoliv motivaci snažit se učit česky.“ S tím, že je důležité mít na výběr více druhů jazykových kurzů v souvislosti s tím, jaký je mateřský jazyk studenta, souhlasí i respondentka z Polska, která uvedla: „Navštěvovala jsem kurz pár týdnů, ale byl určen pro neslovanské lidi, jejichž požadavky jsou jiné než Slovanů – nepotřebujeme trávit čas učením sloviček a můžeme pokročit mnohem rychleji. Byla to ztráta času, tak jsem tam přestala chodit.“

Průměrně hodnotilo kurzy 7 % respondentů, například respondent z Velké Británie uvedl, že je kurz „dobrý pro přípravu na zkoušku, ale méně efektivní pro všeobecné znalosti.“

Celkově 5 % respondentů také zmínilo nespokojenost s **intenzitou kurzu** nebo **četností lekcí**. Intenzivnější kurz by ocenil respondent z Turecka: „Navštěvoval jsem jeden na Univerzitě Palackého. Učitel byl opravdu skvělý a ochotný, ale počet hodin výuky je nedostatečný. Byl to intenzivní kurz češtiny, ale mít 4 přednášky (45 minut) není intenzivní.“ S nízkou četností kurzu nebyla spokojená ani respondentka z Francie, která zde žije rok a uvedla, že česky zatím neumí: „Potřebovala bych pravidelný kurz, který by trval alespoň jeden rok a probíhal každý den. Ten, který jsem absolvovala, byl pouze jednou týdně a trval jednu hodinu.“

Zmíněna byla také dostupnost kurzů, jak mimo jiné uvedla respondentka z Velké Británie, která žije v ČR již 11 let a úroveň češtiny má začátečnickou: „Mnoho kurzů nevyučují skuteční učitelé. Kurzy se zaměřují na učení z učebnic, lekce jsou velmi drahé. Intenzivní kurzy probíhají převážně v pracovní době.“ Soukromé lekce jsou dle respondentů kvalitnější a více nápomocné než skupinové lekce především z důvodu toho, že má student více prostoru na konverzaci a více soustředění se na individuální pokroky. Ovšem s tím souvisí finanční náročnost individuálních lekcí, což uvedla i respondentka z Francie, která má úroveň začátečnicka: „Několik měsíců jsem navštěvovala online kurzy, ale přestala jsem. Bylo to příliš náročné a drahé.“ Respondentka z Nizozemska, která se za 11 měsíců v ČR zvládla naučit česky na úroveň středně pokročilé, uvedla: „Absolvovala jsem několik kurzů, nejprve soukromých a později i skupinových online. Myslím, že online kurzy hodně závisí na učiteli. A pokud neprocvičujete v reálném životě, jazyk se nenaučíte.“

V návaznosti na předchozí otázku pokračovala i otázka č. 10 – *Co by se podle Vás mohlo změnit nebo zlepšit ve výuce českého jazyka?* Na tuto otázku odpovědělo jen 76 respondentů, z čehož 15 % nevědělo, co by se dalo změnit nebo zlepšit. Celkem 14 % respondentů bylo s výukou českého jazyka *spokojeno* a nic by neměnili, což uvedla i respondentka z Thajska: „*Mohu říci, že moje první učitelka je perfektní, protože má manžela cizince, takže chápe, jak se zde cizinci cítí. A vysvětluje nám gramatiku a skloňování v angličtině, když ji nerozumíme.*“

Ke změně či zlepšení *přístupu učitelů, kvalitnějších učitelů*, kteří jsou rodilí mluvčí a *vylepšeným osnovám* se přiklonilo 19 % respondentů. Se 13 % se v odpovědích objevovalo *zvýšení dostupnosti kurzů*, ať už finanční či časové. Další kategorií, také se 13 %, bylo *větší zaměření na konverzaci než na gramatiku*, s čímž souhlasí i respondent z Velké Británie, žijící zde 6 let, který by změnil: „*Všechno! Musíme být schopni komunikovat, nezáleží na tom, jestli je naše gramatika trochu špatná, hlavně že nám rozumí. Potřebuji mluvit s imigrační policií, číšníky, prodavači atd. a ne psát knihu pravidel o gramatice... A poznámka stranou: Myslím, že jazyková zkouška pro získání občanství by měla být také na této úrovni.*“

Vylepšení studijních materiálů zmínilo 8 % respondentů. Nejčastěji byla zmiňována dostupnost kvalitnějších učebnic nebo jiných zdrojů, především aplikací. Změnu formy učebnic zmínil i respondent z Portugalska, který má úroveň středně pokročilý a odpověděl česky: „*Myslím, že učení češtiny chybí zkušenost a perspektivu od koho, kdo se dobře učil česky a dostal na vyšší úroveň. Knižky jsou psané Čechy a proto, neobsahuje perspektiva od studenta češtiny.*“ Dalším možným zlepšením či změnou byla *cena kurzů*, která se zdála 7 % respondentů příliš vysoká. Posledními dvěma kategoriemi byly *modernější přístup ve výuce (5 %)* a *rozdělení studentů podle jazykové skupiny mateřského jazyka (5 %)*, což by velmi ocenila respondentka, jejíž mateřský jazyk je Afrikánština: „*Pro neslovaný je to těžké, takže usnadnit srozumitelnost i pro lidi, kteří nejsou z Evropy.*“

Jeden učební styl rozhodně nemusí vyhovovat všem studentům, což lze potvrdit na základě odpovědí respondentů, kteří nebyli spokojeni s výukou, která klade velký důraz na gramatiku a menší na samotnou konverzaci. Existují 4 typy učebních stylů – *vizuální, poslechový, čteci/psací, pohybový a hmatový* (Zagada, 2018). Dalo by se říci, že kolik máme smyslů, tolik máme stylů učení a každému jedinci vyhovuje něco jiného. Podle odpovědí respondentů je zřejmé, že by jim vyhovoval spíše způsob učení, který se více zaměřuje na poslechové a komunikační dovednosti. Jazyk se lze naučit pouze z odposlechu a opakování toho, co slyšíme. Důkazem toho jsou děti, které v závislosti na tom, do jaké rodiny se narodí a jakým jazykem na ně mluví, dokážou tvořit gramaticky správné věty, ačkoliv se gramatiku nikdy neučily.

Na otázku č. 11 – *Jakým způsobem byste se chtěl/a v budoucnu zlepšovat v češtině?* – odpovědělo celkem 113 respondentů, z toho 9 % záporně, s tím, že *se nechtějí a nijak nebudou zlepšovat*. Týkalo se to jak respondentů, kteří už jazyk umí velmi dobře a nemají důvod se posouvat dál, tak respondentů, kteří češtinu k běžnému životu v ČR nepotřebují, a tak nevidí důvod se jí dál učit. Na druhou stranu 16 % respondentů má zájem *posunout svoji úroveň češtiny na pokročilou* a rozumět i odborným textům v češtině jako například respondent z USA, který se česky učil ještě předtím, než do ČR přijel a hlásí se na studium lékařství. Největší část respondentů se chce v češtině zlepšovat pomocí *mluvení (35 %)*, především v běžném životě. Jedním z příkladů může být respondent z Kanady, který se česky učí svépomocí a kurz češtiny nikdy nenavštěvoval. S češtinou mu také pomáhali jeho studenti, jeho syn, sledování televize, poslouchání rádia a taky internet: „...možná se tolik nestydět, když mluvím s ostatními. Nejdůležitější je mluvit... mluvit... mluvit.“ Vzhledem k této odpovědi a taky odpovědím na předchozí otázku můžeme mluvení považovat jako nejúčinnější způsob osvojování cizího jazyka a zcela bez debat by mělo být součástí každého kurzu češtiny. Není tedy divu, že dalším zmíněným způsobem pro zlepšování se v češtině byly zmíněny *kurzy (19 %)*, ať už z důvodu naučení se alespoň základů češtiny, anebo ke zlepšení a udržení znalosti jazyka, ale především s důrazem na konverzaci, jak uvedl respondent z USA: „*Chtěl bych najít kurzy, které využívají komunikativní metodu výuky.*“ Jako další metody využívané pro zlepšování se v českém jazyce bylo zmíněno *čtení (9 %)*, *poslouchání češtiny (8 %)* formou sledování filmů, podcastů, videí nebo třeba poslouchání rádia. V neposlední řadě bylo zmíněno také *psaní (3 %)* a to především těmi respondenty, kteří mají v češtině dobré základy a touží se zdokonalovat.

Otázka č. 12 – *S jakými rozdíly mezi Vaším mateřským jazykem a češtinou jste se setkali?* – se dočkala mnohých podobných odpovědí, celkem od 108 respondentů, kteří jako největší rozdíl zmiňovali pády a skloňování. Respondenti, kteří zmínili, že je čeština naprosto odlišná, mají jeden společný atribut, a to je jiná jazyková rodina než slovanská, do které spadá i čeština. Byly to odpovědi od respondentů reprezentujících skupiny: *germánskou* (angličtina, němčina, nizozemština, afrikánština), *románskou* (portugalština), *turkickou* (ázerbájdžánština), *indoárijskou* (urdština), *tajsko-kadajskou* (čuangština), *semitskou* (arabština, amharština, tigrinijština) a *altajskou* (korejština).

Ovšem i v jiných skupinách jazyků se dá nalézt podobnost, jak uvedla respondentka z Německa, která se vždycky chtěla naučit slovanský jazyk: *„Zejména přísloví jsou k mému překvapení často totožná, nějaká nová se naučím a říkám si: 'Hmm, to říkáme úplně stejně!' Co mi připadá složité, je to, že pády platí úplně na všechno, někdy se výrazně mění slova, dokonce i jména.“*

V některých jazycích se skloňování nevyskytuje vůbec, ale například němčina má pády pouze čtyři. Respondent ze Španělska také uvedl, že velkým rozdílem je střední rod, který ve španělštině neexistuje. Další překvapivé zjištění bylo o průběhu výuky angličtiny v anglicky mluvící zemi: *„Ve Velké Británii se ve formálním vzdělávání neučí gramatické jevy, takže je pro mě těžké se s nimi ztotožnit v jiném jazyce, když je neznám ve svém vlastním.“* Zmíněny byly i kulturní rozdíly v jazycích od studenta z USA: *„Češi mají obecně jiné myšlení než anglicky mluvící lidé, a to se odráží i v jazyce, takže při učení se novému jazyku dochází k řadě malých kulturních odchylek.“*

Respondenti, jejichž mateřský jazyk se řadí do skupiny *slovanské* (ruština, ukrajinština, polština, slovinština), uváděli, že jazyky jsou si velmi podobné, ale i tak jim dělá problém například slovní zásoba nebo výslovnost. Studentka z Ukrajiny odpověděla, že: *„máme rozdíl v pádech a slovosledu, a to mě překvapilo.“* Dalším příkladem je odpověď respondenta z Polska: *„Přísloví jsou podobná, gramatika také. Čeština používá akuzativ (4. pád) na mnoha místech, kde by polština použila genitiv (2. pád). Důraz se klade na jiné slabiky, a proto rozumět česky je pro Poláka bez zkušenosti s češtinou těžší, než by se dalo čekat.“* Za zmínku stojí i rozdíl v jazycích, kterého si všimla respondentka ze Slovinska: *„Některá písmena se špatně vyslovují (ř), jazyk je dost podobný slovinštině, ale některá gramatika je odlišná, a proto matoucí (například podstatné jméno je v obou jazycích stejné, ale v češtině je jiného rodu). Některá slova mají úplně jiný význam, například „otrok“ znamená ve slovinštině „dítě“ a v češtině „otrok“...“*

Na otázku č. 13 – *Zkoušel/a jste se někdy učit česky svépomocí?* – odpovědělo 85 % respondentů kladně, nejčastěji zmiňovanými zdroji použitými k samostudiu češtiny byly **mobilní aplikace** s celkovými **30 %**, z toho se nejčastěji v odpovědích vyskytovaly zmínky o aplikaci *Duolingo*, ovšem podle respondentky z Maďarska, která odpověděla, že česky zatím neumí, není příliš vhodným zdrojem: „*Používám Duolingo, ale má mnoho chyb, podle toho, co mi řekl můj přítel.*“

Hned za mobilními aplikacemi byly druhé nejčastěji zmiňované **učebnice (29 %)**, mezi kterými se objevily například „*Česky krok za krokem*“, „*Čeština pro cizince*“ a „*Čeština expres*“. Jako další významný zdroj bylo zmíněno **sledování filmů a seriálů** s českými titulky a sledování videí na webové stránce **YouTube (23 %)**, přednostně kanál „*Learn Czech with me*“.

Dalším neméně významným zdrojem samostudia češtiny je samozřejmě i samotná **konverzace** v běžném životě, což v odpovědích zmínilo **9 %** respondentů, stejně jako respondent z Maroka, který má úroveň češtiny C1–C2 a žije v ČR již 9 let: „*Nejvíce jsem se naučil česky procvičováním s rodinou mé manželky. Taky mi trochu pomohly učebnice, ale hlavně mluvení s příbuznými mé ženy.*“ Konverzace pomohla i respondentovi z Ukrajiny, který zde žije již 6 let, chodil i na kurzy českého jazyka a jeho úroveň je C1–C2. S češtinou mu pomohla taky práce: „*Pracoval jsem ve firmě, kde mnoho lidí nemluvalo žádným jiným jazykem*“. Podobnou zkušenost v kombinaci s dalšími způsoby učení se nového jazyka má i respondent z Anglie, který zde žije 15 let a dotazník vyplnil celý v češtině: „*Když jsem se začal učit česky mobilní aplikace ještě neexistovaly. Učebnice jsem měl, ale hlavně jsem se učil ze života. Když jsem byl sám koukal jsem na seriály a filmy, četl jsem noviny a tak, i když jsem skoro nic nerozuměl.*“

Poslední dvě kategorie, které byly v odpovědích na tuto otázku zmíněny jsou **noviny, knihy, audioknihy a podcasty**, což zmínilo **7 %** respondentů. V neposlední řadě to jsou **slovníky**, které byly nepřekvapivě zaznamenány jen ve **3 %** z celkových odpovědí. Za zmínku stojí zajímavá odpověď respondentky z USA, žijící v České republice 30 let: „*Začala jsem posloucháním nahrávek a zároveň čtením její psané verze. Používala jsem německo-české slovníky, protože byly mnohem kvalitnější než anglicko-české.*“ Stejná respondentka se také podobně vyjádřila k předchozí otázce o kurzech češtiny: „*Ty v Kalifornii nebo v Německu byly mnohem lepší než ty, které se nabízejí tady.*“

7.3 Kulturní integrace

Z celkového počtu 130 respondentů na otázku č. 14 – *Zúčastnil/a jste se někdy adaptačního a integračního kurzu pro cizince?* – odpovědělo kladně pouze 20 %. Na doplňující otázku ohledně *hodnocení adaptačně-integračních kurzů* byly očekávány podrobnější odpovědi, mnozí respondenti však hodnotili pouze na bodové škále (3 z 5 apod.), což bylo převedeno na hodnocení od *velmi dobrý* (5 z 5) po *velmi špatný* (1 z 5). 65 % respondentů hodnotilo kurz jako *velmi dobrý* nebo *dobry*, stejně jako studentka z Etiopie: „*Budu hodnotit kurz 5 z 5. I když bych raději stejný kurz absolvovala v kratším čase. Protože věřím, že je možné stejný kurz uskutečnit v rozumném časovém úseku a častěji. Třeba tak 2 hodiny denně než 2 hodiny týdně.*“

Jako *průměrný* hodnotilo kurz 15 % respondentů, odpovědi *špatný* nebo *velmi špatný* bylo dohromady 20 %. Druhá detailnější odpověď byla od respondenta z Ruska, která byla zařazena do hodnocení jako *velmi špatná*, i když na vině nebyl samotný kurz. Respondent odpověděl česky: „*Kurz by byl dost užitečný, pokud bych ho absolvoval v prvním roku svého pobytu v Česku; ale kvůli byrokratickým nesmyslům jsem ho musel absolvovat asi tak po 3–4 letech po tom, jak jsem sem přijel, což byl úplně absurd a trapárna.*“

Na otázku č. 15 – *Jaké kulturní rozdíly jste v České republice zaznamenal/a?* – odpovědělo pouze 99 respondentů. Trendem v odpovědích byla v 37 % zmíněna *rozdílnost mezi lidmi* – jejich chování, nastavení mysli, neotevřenost, inklinace k individualismu, která pro mnohé respondenty znamenala absenci komunity, na kterou jsou zvyklí ze své země. Například v Asii je běžné žít se svými rodiči a prarodiči, zatímco v ČR se lidé osamostatňují v poměrně mladém věku. O komunitních rozdílech napsal respondent z Maroka: „*Lidé zde nežijí v komunitě, ale spíše individuálně. Komunita tedy není tak silná jako ve středomořské kultuře. Tady ani nevím, kdo jsou moji sousedé, zatímco ve své rodné zemi znám celé sousedství.*“ Souhlasil i respondent z Etiopie, který uvedl: „*Můj osobní názor – pro mě je kultura sdílená, odrážena, vyjadřovaná nebo prožívaná lidmi, se kterými vedu svůj život. V české společnosti převládá kultura individuality a odtažitosti. V Etiopii je to pravý opak.*“

Dalšími kulturními odlišnostmi u Čechů byla zmíněna neotevřenost lidí, hrubost nebo odtažitost. „*Český tón řeči může působit nezdvořile, lidé se vzájemně nekonfrontují jako Američané (Čech by nikdy nepochválil cizí boty atd.), velmi černý humor,*“ uvedl respondent z USA. Problémem pro některé respondenty bylo navázání vztahů s Čechy, což zmínil respondent z USA, stejně jako uvedl respondent z Maroka, jehož část odpovědi je již uvedena výše. „*Přátelství chápeme jinak než Češi. Po téměř deseti letech strávených tady nemám žádného opravdového kamaráda a došel jsem k závěru, že přátelství tady je jiné než ve středomořských zemích.*“

U tématu lidí z ČR byly ovšem uvedené i **pozitivní rozdíly**, například zdvořilost, pohodovější přístup k životu a humor. „Češi jsou velmi zdvořilí (nebo se to tak alespoň zpočátku zdálo, teď už je to normální). Méně se předvádějí, více používají zdravý rozum. Není to kulturní rozdíl vůči mému okruhu lidí, ale určitě vůči běžné populaci. Mám pocit, že jsem konečně doma. Také je to tady velmi bezpečně, nemusím se bát, že se manželka v noci nevrátí domů atd,“ zminil respondent z Ruska.

„Je to svobodnější a otevřenější země,“ napsal respondent ze Sýrie. **Bezpečnost země** byla zmíněna taky respondentem z Velké Británie, který uvedl, že je v ČR „mnohem méně násilí, je bezpečnější a čistější.“

Zmínována byla i **etiketa**, například hlasité smrkání na veřejnosti zmínili respondenti z Ruska, Velké Británie a Bosny a Hercegoviny. Češi jsou podle respondentů také **milovníci psů** a zmíněni byli také čeští **řidiči**, kteří jsou podle respondentů neohleduplní a zbrklí.

Zmíněna byla také klasická **mužská a ženská role**, která v ČR podle respondentů existuje a také důraz na kvalitní čas strávený s rodinou. Například na rozdíl od Američanů mají Češi úplně jiný životní styl, což zmínila respondentka z USA: „Lidé zde jsou méně kritičtí a méně se zajímají o osobní volby ostatních lidí, je zde menší rozlišování mezi bohatými a chudými. Lidé se zdají být více orientovaní na rodinu a tráví méně času venku a konzumováním než v USA.“ Negativa a pozitiva Čechů zminil respondent z Ukrajiny: „Lidé jsou obecně méně otevření (což je špatně), ale také méně materialističtí a orientovaní na bohatství (což je dobře).“

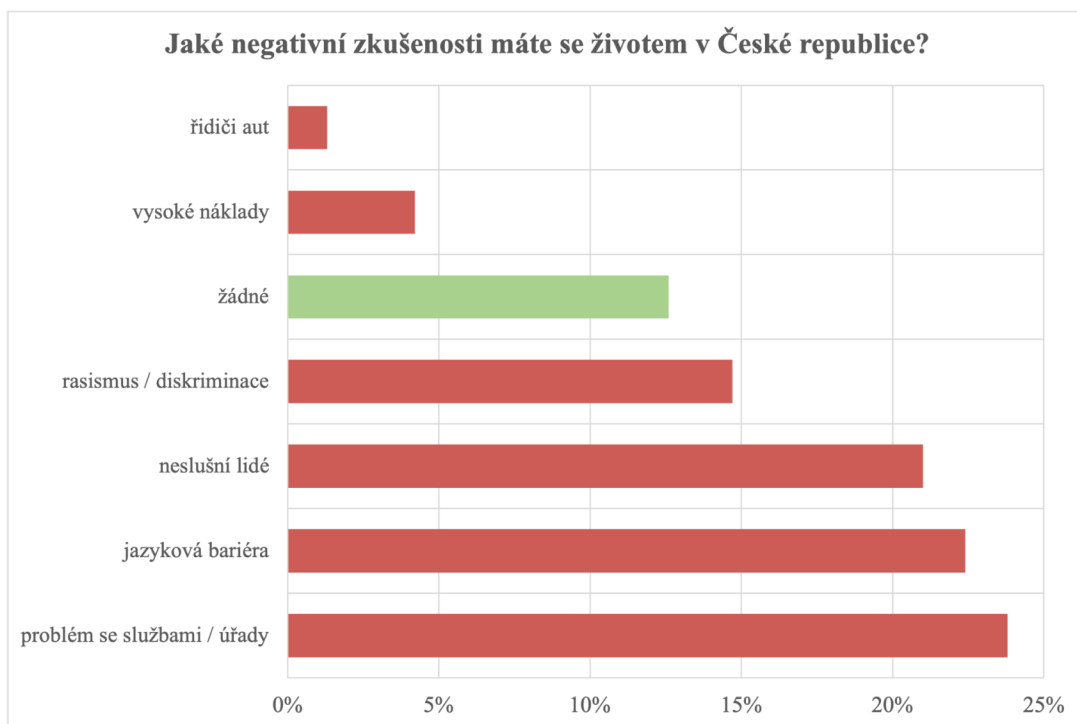
Celkem 15 % respondentů nezaznamenalo **žádný** nebo **minimální kulturní rozdíl**. Jednalo se o respondenty z Maďarska, Ukrajiny, Ruska, Moldavska, Bosny a Hercegoviny, Srbska, Řecka, Velké Británie a Německa.

Obr. 3 – Word cloud zobrazující kulturní rozdíly. Zpracováno vedoucí bakalářské práce.

7.3.1 Život v České republice

V neposlední řadě byly pro zjištění zkušeností cizinců s životem v České republice v dotazníku položeny dvě otázky týkající se na negativní a na pozitivní zkušenosti. Ne všichni respondenti na tyto otázky odpověděli tak detailně, jak bylo očekáváno, což lze vysvětlit tím, že to byly poslední dvě otázky v dotazníku (č. 16, 17), a tak už nejspíš poklesla pozornost respondentů.

Graf 9 – Negativní zkušenosti respondentů se životem v ČR. Vlastní výzkum.

Mezi *negativními zkušenostmi* se nejčastěji objevovaly problémy při komunikaci s *úřady a různými druhy služeb (24 %)*. Převážně se jednalo o *lékaře, nemocnice* a dlouhou čekací dobu, ale také o jazykovou bariéru, která taková jednání v nemocnicích výrazně ztěžuje. To potvrzuje respondent z Rumunska: „Většina míst není pro cizince vstřícná, například nemocnice.“ Stejnou zkušenost má i respondentka z Jižní Afriky: „Nedávno se na mě někteří lidé (lékař a zubař) naštváli, že neumím dost dobře česky.“

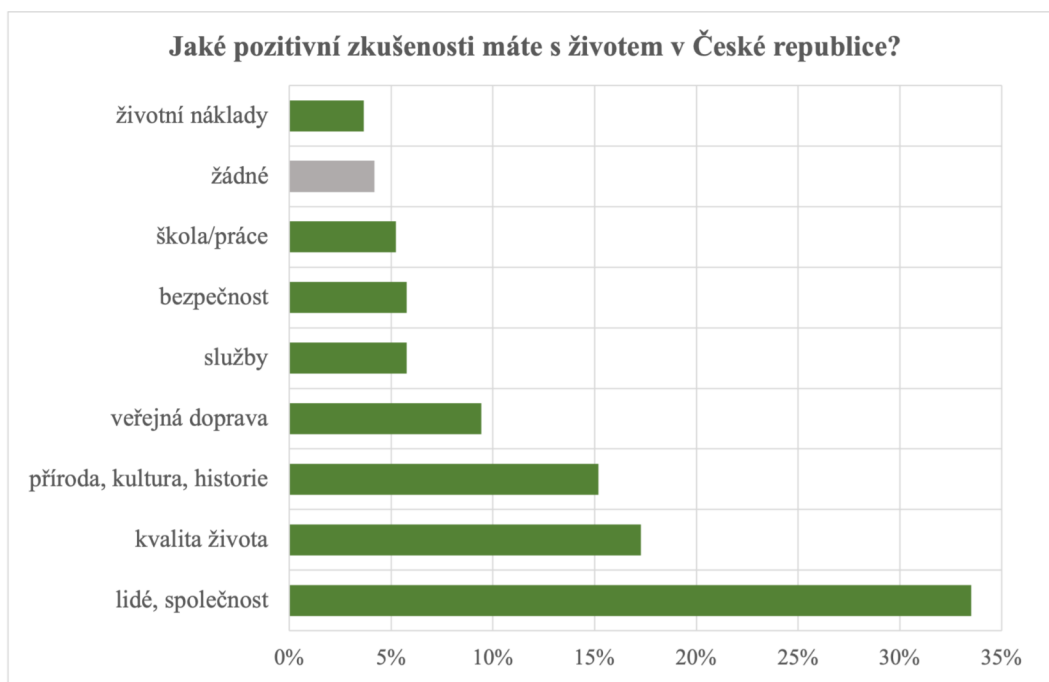
V odpovědích ohledně nespokojenosti se službami byla často zmiňována také špatná zkušenost s *cizineckou policií*, především komunikace pouze česky a také velmi nepříjemné chování ze strany policie. Špatné zkušenosti s policií, především tou cizineckou, mělo více respondentů, stejně jako respondentka z Německa, která uvedla, že „cizinecká policie byla příšerná zkušenost.“ S tím je provázána i zkušenost s *neslušnými až nepřátelskými lidmi (22 %)*, kterou má například studentka z Řecka: „Lidé na mě křičeli na policejní stanici, když jsem laskavě požádala o povolení k pobytu v angličtině. Mluvili o mně v češtině tím nejhorším způsobem a dělali si ze mě legraci s ostatními zaměstnanci budovy.“

Se službami a úřady v ČR nebyla spokojena ani respondentka z Velké Británie, která žije v ČR již 33 let: „Byrokratické problémy, než jsem se provdala za svého českého manžela a získala trvalý pobyt (jednou se mě cizinecká policie pokusila vyhostit ze země kvůli drobné chybě v dokladu, za kterou si mohli zcela sami!).“ A také popisuje další negativní zkušenost, která se v odpovědích vyskytovala jako třetí nejčastější, a to jsou **neslušní lidé**: „Určitý typ unavené zahořklé ženy středního věku, která obvykle musí pracovat a k tomu ještě zvládat veškerou péči o děti a domácnost, si vybíjí zlost na okolním světě (na pacientech, klientech nebo na veřejnosti).“

Jazyková bariéra je problémem, který se několikrát v průběhu výzkumu objevil, celkově byl zmíněn ve **22 %** odpovědí. Češi údajně nejsou velmi vstřícní, pokud na ně začne mluvit cizinec nedokonalou češtinou, což potvrzuje i respondent z Velké Británie: „Co se týče jazyka, především v Praze se Češi chovají dost pohrdavě k cizincům, kteří se učí jazyk, což mě v době, kdy jsem byl ještě mírně pokročilý, dost deprimovalo. Věřím, že to spoustu začátečníků odradí od toho, aby se snažili.“ Kromě pouhé demotivace ke studiu češtiny může být neznalost jazyka také překážkou, která znepříjemňuje běžný život, s čímž má zkušenost respondentka z Argentiny, která odpověděla: „Byly mi odmítnuty poskytované služby, když jsem nemohla jednat v češtině.“ A také respondentka z Francie, která uvedla, že česky zatím neumí, odpověděla: „Někdy se lidé zdají být trochu nezdvorní, když nemluvíte česky. Na oddělení, kde pracuji, se meetingy konají pouze v češtině.“ Respondentka z Velké Británie výstižně popsala celý tento problém: „Češi nejsou zvyklí slyšet nerodilé mluvčí mluvit jejich jazykem, takže pokud slovo není vysloveno s dokonalou výslovností, většina Čechů nerozumí, co se snažíte říct.“

S nějakou formou **rasismu** nebo **diskriminace** se setkalo necelých **15 %** respondentů. Se svou zkušeností se podělil respondent z Maroka, který napsal: „Hlavním problémem je rasismus. Češi jsou obvykle rasisti, zejména vůči Romům a Severoafričanům. Já osobně jsem terčem rasismu, protože si lidé myslí, že jsem Rom a pronásledují mě v supermarketech nebo mě dokonce urážejí na ulici. Viděl jsem i další cizince, kteří byli terčem rasistických útoků.“ Také respondent z USA uvedl: „Jednou jsem byl diskriminován v zaměstnání, když mi ten člověk řekl, že Američan s pákistánskými předky není ten pravý člověk, který by mohl učit lidi o českých dějinách. Ale ve stejné společnosti byli i bílí Američané, kteří prováděli stejné prohlídky. Jediný rozdíl byl v tom, že já jsem byl tmavší.“

Zkušenosti studentky z Bosny a Hercegoviny zmiňují skoro všechno negativní, co bylo zmíněno u jiných respondentů: „Každá návštěva v nemocnici (poslali mě domů s boreliózou – bylo mi řečeno, že to nic není), plivali na mě v metru za to, že jsem s kamarádkou mluvila ve svém rodném jazyce, směli se mému jménu, imigrační policie (každá návštěva).“

Graf 10 – Pozitivní zkušenosti respondentů se životem v ČR. Vlastní výzkum.

Úplně poslední otázkou v dotazníku byla otázka ohledně **pozitivních zkušeností** se životem v ČR. Převážná část zmiňovaných pozitiv byla **společnost a lidé (33,5 %)**, kteří jsou velmi přívětiví, pohostinní, ochotní, nápomocní a podle respondenta z Filipín, který zde žije již 4 roky: „*Lidé jsou milí, když se snažíte mluvit česky.*“ Opakovaly se i zmínky **mentality lidí**, která byla spouště respondentů sympatická, jako například respondentce z Rumunska, která zde žije 11 let: „*Ponořila jsem se do pojmu pohodička a zjistila, že chtít méně stresu ve svém životě může také být cílem.*“ Oblibu k přístupu k životu a práci vyjádřil i respondent z Polska, žijící zde 8 let: „*... uvolněný životní styl, a to i ve firemním prostředí – mám dojem, že Češi obecně mají zdravý postoj k rovnováze mezi pracovním a soukromým životem (přičemž to první málokdy zastíní to druhé).*“ I přes negativní zkušenosti s jazykovou bariérou z předchozí otázky uvedlo několik respondentů jako pozitivum přístup lidí, když vynaloží nějakou snahu mluvit česky. „*Lidé jsou milí, když se snažíte mluvit česky,*“ uvedla respondentka z Filipín. Také respondentka z Itálie odpověděla: „*(mám) pocit, že jsem byla přijata pozitivně, a to, že se snažím naučit jazyk, mě u Čechů vždy stává do dobrého světla. Milí a zdvořilí lidé existují všude.*“

Druhou nejčastější kategorií odpovědi bylo celkové **zvýšení kvality života (17,3 %)**, což uvedla v odpovědi například respondentka z USA, která zde žije 30 let: „*Mohu se věnovat svým koníčkům, jako je tanec, zpěv, divadlo a návštěva různých kulturních akcí, ve velmi krátké vzdálenosti od sebe je mnoho míst, která stojí za vidění, snadno se dopravím městskou hromadnou dopravou nebo se na místa dostanu pěšky, o mé znalosti a dovednosti je neustálý zájem, takže je snadné najít dobrou práci. Lidé se se mnou baví, takže nejsem osamělá a existuje zde dobrý systém sociálního zabezpečení a bezplatná lékařská péče.*“

Jako dalším pozitivním aspektem na životě v ČR byla s **15,2 %** zmiňována *krása země*, velké množství možností, kam zajít do *přírody*, samotná *historie země* a samozřejmě i *dobré jídlo* a *pivo*. U respondentky z Rakouska lze jednoduše vyčíst, že se jí v ČR velmi líbí: „*Je toho moc, našla jsem si tu skvělého kamaráda a poznala jeho rodinu, navštívila jsem krásná města i jiné památky, celkově jsem si odnesla spoustu skvělých zážitků a samozřejmě jídlo a pivo je tu výborné.*“

Čtvrtým nejčastěji zmiňovaným pozitivem byla *veřejná doprava* (**9,4 %**), která v ČR funguje velmi dobře, i když jsou někteří místní obyvatelé se službami nespokojeni. Respondent z USA uvedl: „*Veřejná doprava, železniční síť, dobré jídlo a pivo, zdravotní péče je lepší a méně matoucí než v USA.*“ Podobně odpověděl i respondent z Velké Británie: „*Spousta! Jednoduchá a cenově dostupná veřejná doprava, možnost volně se pohybovat po okolí, dobré jídlo, pokud víte, kam na něj jít, dobrá úroveň zdravotní péče s relativně krátkou čekací dobou.*“

Pozitivní zkušenosti ze *školního* nebo *pracovního prostředí* mělo **5,2 %** respondentů, například respondentka z USA napsala: „*Byla jsem přijata na místní školu jako učitelka angličtiny a kolegové se ke mně chovají velmi vstřícně a pomáhají mi.*“

Odpovědi respondenta z Velké Británie, který žije v ČR již 5 let, může být vystihnuta převážná část odpovědí na tuto otázku: „*Většina mých zkušeností je zatím pozitivní. Češi jsou skvělí a našel jsem si tu několik skvělých přátel. Kolegové mne také velmi podporují a pomohli mi v některých těžkých chvílích. Země je krásná a myslím, že Česká republika má velké srdce, pokud se i vy jako cizinec budete snažit sžít s českým způsobem života.*“

8. Diskuze

Největším limitem výzkumu byly nedostatečně detailní odpovědi respondentů, což lze vysvětlit metodou výzkumu, jelikož v dotazníku nelze použít dostatečně osobní přístup, anebo také nedostatečnou ochotou respondentů dotazník vyplňovat. Někteří respondenti si s odpověďmi dali opravdu práci a zamysleli se nad nimi, ale na druhé straně byla také spousta respondentů, kteří dotazník nejspíše vyplnili v rychlosti za použití jednoslovných odpovědí. Zkušenost každého respondenta je velmi odlišná, a tak by bylo z důvodu hlubšího porozumění jedincům vhodnější použít rozhovor jako výzkumnou metodu. V rozhovorech by bylo možné se každého respondenta doptat na doplňující otázky, popřípadě nesrozumitelné otázky položit jiným způsobem. Ne všem respondentům bylo jasné, co je některými otázkami v dotazníku myšleno, což by se dalo vysvětlit nejasným položením samotné otázky, špatným porozuměním, nedostatečnou pozorností respondentů nebo nezájmem při odpovídání. V případě rozhovorů je možné se těmto problémům vyhnout.

Výzkumu se nezúčastnilo tolik respondentů, kolik bylo očekáváno, i když byl dotazník sdílen do 22 skupin čítajících celkem asi 526 tisíc uživatelů. Nejvíce reakcí na příspěvek s odkazem na dotazník bylo ve skupině *Only English – Olomouc* na Facebooku, která měla 3 237 uživatelů ke dni 1. února 2023. Spousta respondentů u tohoto příspěvku zanechala komentář a také lze podle výsledků výzkumu rozpoznat, že nejvíce respondentů bylo právě z anglicky mluvících zemí, což odpovídá složení uživatelů této skupiny.

Nejvíce respondentů uvedlo jako mateřský jazyk angličtinu (26 %), za zmínku ovšem stojí méně známé jazyky, které se v odpovědích objevily, a to – *čuangština* (jazyk etnické skupiny na jihu Číny), *tigriniština* (Etiopie) nebo *tagalština* (Filipíny).

Otázka, která by mohla vyvstat při čtení odpovědí o délce pobytu některých respondentů, je, zda se tito jedinci dají ještě považovat za cizince. Pokud respondenti pozorně četli popisek se žádostí o vyplnění dotazníku a také nadpis a úvodní text v samotném dotazníku, museli se sami za cizince považovat, a tudíž není na místě jejich vnitřní pocit zpochybňovat.

Podle respondentů byla nízká míra intenzity jedním z největších nedostatků adaptačně-integračních i jazykových kurzů. V případě výuky jazyka je důraz na pravidelnost a intenzitu ještě o něco důležitější, pokud je žádoucí vidět u studentů větší pokroky. Dalším faktorem, který velmi ovlivňuje spokojenost studentů s kurzem jakýchkoli jazyků je správný výběr vyučujícího a studijního přístupu, což v tomto výzkumu zmínilo 23 % respondentů. Každému studentovi vyhovuje jiný přístup ve výuce cizích jazyků – ať už je to větší zaměření na systematické přejímání jazyka a důraz na pochopení gramatických jevů, nebo je pro ně nejdůležitější poslouchat a mluvit cizím jazykem v běžných životních situacích. Jedním z možných vylepšení ve službách výuky češtiny by bylo vhodné rozšíření nabídky kurzů češtiny s různými stupni náročnosti, různými přístupy k metodě výuky a také rozdělení se zaměřením na jazykové rodiny, ze kterých pochází

mateřský jazyk respondentů. Znalost českého jazyka je zásadní pro integraci do české společnosti, a tak by na kvalitu těchto kurzů měl být kladen větší důraz, stejně jako by bylo žádoucí, aby se nabídka kurzů rozšířila a byla finančně dostupnější.

Největším překvapením v odpovědích ohledně negativních zkušeností s životem v ČR byla neochota českých občanů ke komunikaci s cizinci. V případě, že se respondenti snažili mluvit česky, lidé byli netrpěliví nebo až hrubí, jelikož očekávali perfektní znalost češtiny. Jeden respondent zmínil, že je toto chování velmi sebestředné, jelikož čeština má poměrně málo česky hovořících osob, ale Češi i tak očekávají, že se cizinci budou tento jazyk nejenom učit, ale že jim budou umět perfektně mluvit. S tím souvisí také neochota zaměstnanců na úřadech a ve službách, kteří údajně nemluví anglicky, a tak musí cizinci vyřizovat potřebné záležitosti s českými známými, kteří jim pomohou. I když tato situace není ideální, pořád je to pochopitelné; do ČR nepřichází tolik cizinců jako do ostatních zemí, a tak u spousty zaměstnanců ve službách není vyžadována znalost angličtiny. Co je ovšem velmi nepochopitelné je neochota cizinecké policie, která má již z principu mít alespoň základní znalost nějakého cizího jazyka, jelikož komunikace s cizinci je jejich pracovní náplní.

I přes spoustu negativních faktorů je převážná část cizinců v České republice spokojena a cítí se v zemi vítána (54 %) a také plánuje žít v ČR trvale (52 %). Z tohoto by se dalo usoudit, že proces integrace v České republice je průměrný a stále je zde prostor pro zlepšení.

9. Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo zjistit, jaké mají cizinci zkušenosti s procesem jazykové a kulturní integrace v České republice. V teoretické části byl přiblížen vývoj českého jazyka, jak probíhá výuka českého jazyka pro cizince, historie migrace, skupiny cizinců na území České republiky a v neposlední řadě integrační politika České republiky. Druhá část bakalářské práce byla zaměřena na kvalitativní výzkum, který proběhl pomocí online dotazníku. Data z kvalitativního výzkumu byla analyzována a rozdělena do 4 částí – *Důvody k výběru České republiky, Zkušenosti s výukou českého jazyka, Kulturní integrace a život v České republice*.

Nejvíce respondentů pocházelo ze zemí Velká Británie (12,3 %), Ukrajina (11,5 %) a USA (9,2 %). Důvodem cizinců pro výběr České republiky byla především rodina a přátelé (30 %), práce (20 %), studium (13 %) a dále pouhá obliba země, geografická poloha nebo bezpečnost. Uvedeny byly také kulturní, politické, sociální nebo ekonomické důvody. Spousta cizinců uvedla, že do ČR přijeli původně studovat nebo jen cestovat, ale velmi se jim v ČR zalíbilo, a tak zde zůstali trvale.

Zkušenosti cizinců s výukou českého jazyka byly převážně pozitivní, a tak lze tvrdit, že jazyková integrace cizinců v ČR funguje na dobré úrovni. Důkazem toho je celkem 44 % respondentů, kteří uvedli, že jejich čeština je na úrovni středně pokročilá až velmi pokročilá.

V případě kulturní integrace byly zkušenosti cizinců různé. Lišily se především zkušenostmi s českými obyvateli, vyskytoval se často problém při komunikaci s úřady a různými druhy služeb (24 %) a také obecně neslušní až nepřátelští lidé (22 %). Na druhou stranu nejčastěji zmiňovaným pozitivem na životě v ČR byli také lidé (33,5 %). Integrační centra pro cizince zprostředkovávají adaptačně-integrační kurzy, které ovšem nejsou dost intenzivní. Celkové přijetí cizinců ve společnosti by mělo fungovat na základě vzájemné ochoty si porozumět a přizpůsobit se. Čeští občané obecně nejsou dostatečně zvyklí na to, že by měli cizince přijímat s otevřenou náručí. Určitě se najdou výjimky, ovšem z výzkumu je zřejmé, že obyvatelé ČR jsou zásadním faktorem rozhodujícím o tom, zda se cizinci v ČR cítí nebo necítí vítáni.

Cíle bakalářské práce lze považovat za splněné, i když k opravdovému porozumění zkušeností cizinců s procesem integrace by bylo potřeba uskutečnit výzkum s výrazně větším počtem respondentů zaměřený co nejvíce do hloubky, například prostřednictvím rozhovorů.

Seznam literatury, internetových zdrojů a právních předpisů

LITERATURA:

- BANTING, K., KYMLICKA, W. 2003. *Do Multiculturalism Policies Erode the Welfare State?* Luxembourg Income Study (LIS).
- DRBOHLAV, D. a kol. 2010. *Migrace a (i)migranti v Česku. Kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?* Sociologické nakladatelství (SLON), Praha.
- FIDLEROVÁ, A., DITTMANN, R., MARTÍNEK, F., VOLEKOVÁ, K. 2013. *Dějiny češtiny.* Ústav českého jazyka a teorie komunikace. Karlova Univerzita, Praha.
- FILIP, J. 1995. *Keltská civilizace a její dědictví.* Academia, Praha.
- FREIDINGEROVÁ, T. 2014. *Vietnamci v Česku a ve světě: migrační a adaptační tendence.* Sociologické nakladatelství (SLON), Praha.
- HENDL, J. 2008. *Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace.* Portál, Praha.
- JANDOUREK, J. 2009. *Úvod do sociologie.* II. vydání. Nakladatelství Portál, Praha.
- KLIMEŠ, L. 2005. *Slovník cizích slov.* II. vydání. Pedagogické nakladatelství, a.s. Praha.
- KLVAČOVÁ, P. 2012. *Biografie a identity cizinců usilujících o integraci do české společnosti. Od "samozřejmé nerovnosti" k "nesamozřejmé rovnosti".* Studie Národohospodářského ústavu Josefa Hlávky. Nakladatelství ČVUT, Praha.
- KOMÁREK, M. 2012. *Dějiny českého jazyka.* Host, Brno.
- KOTKOVÁ, R. 2017. *Čeština nerodilých mluvčích s mateřským jazykem neslovanským.* I. vydání. Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum. Praha.
- KUČERA, M. 1994. *Populace České republiky 1918-1991. Česká demografická společnost.* Sociologický ústav Akademie věd ČR.
- KŮRKOVÁ, I., NIKLOVÁ, A., SLABÁ, A., ŠULCOVÁ, M. 2020. *Metodika pro výuku českého jazyka.* Magistrát hlavního města Prahy.

- MALÍŘOVÁ, E., FRÜHBAUEROVÁ, P., HRUBANOVÁ, K., DŽESTER. 2016. *Lidé v pohybu. Metodika pro práci s kontroverzními tématy uprchlictví a migrace*. Junák – český skaut, Tiskové a distribuční centrum, z. s., Praha.
- MAREŠ, M., KOPEČEK, L., PEČÍNKA, P., STÝSKALÍKOVÁ, V. 2004. *Etnické menšiny a česká politika. Analýza stranických přístupů k etnické a imigrační politice po roce 1989*. I. vydání. Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), Brno.
- NEKULA, M., ŠICHOVÁ, K. (eds.) 2017. *Variety češtiny a čeština jako cizí jazyk*. I. vydání. Akropolis, Praha.
- STARÝ, M. 2018. *Cizozemci a spoluobytelé. Udělování českého občanského práva (inkolátu) v době předbělohorské*. Praha: Auditorium.
- SUSHKO, I., KULCHYTSKA, K., KORIAGINA, D., POZNIAK, O. 2016. *Ukrainian migration abroad during the contemporary crisis: economic reasons still prevail*. In: *Ukrainian Migration in Times of Crisis: Forced and Labour Mobility*. Charles University, Faculty of Science. Prague.
- SKŘEJPEK, M., BĚLOVSKÝ, P., STLOUKALOVÁ, K., (eds.) 2016. *Cizinci, hranice, integrace v dějinách*. Auditorium, Praha.
- UHEREK, Z., OŠŤÁDALOVÁ, Š., HONUSKOVÁ, V., GÜNTER, V. 2016. *Migrace. Historie a současnost*. I. vydání. Občanské sdružení PANT, Ostrava.

INTERNETOVÉ ZDROJE:

- AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY. 2023. Ústav pro jazyk český. *Slovník nářečí českého jazyka*. <https://ujc.avcr.cz/elektronicke-slovniky-a-zdroje/Slovník-nareci-ceskeho-jazyka.html>.
- CENTRA NA PODPORU INTEGRACE CIZINCŮ. 2022. Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra. <https://www.integracnicentra.cz/>.
- CRITICAL LANGUAGE PROGRAM. 2023. *Tagalog*. The University of Arizona. <https://clp.arizona.edu/language/tagalog>.
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. 2022. *Veřejná databáze*. <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/>.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. 2022. *Počet cizinců v ČR – předběžné čtvrtletní údaje; 2004/06 - 2022/12. Data – počet cizinců.*

https://www.czso.cz/documents/11292/27320905/c01R02_202212.pdf/964f22b0-7903-4521-91ec-9cb4182f6173?version=1.0.

EBERHARD, D. M., GARY F. S., CHARLES D. F. (eds.). 2022. *Ethnologue: Languages of the World*. Twenty-fifth edition. Dallas, Texas: SIL International. <http://www.ethnologue.com>.

HECKMANN, F. 1999. *Integration Policies in Europe: National Differences or Convergence?* efms Paper Nr. 33. European Research Conferences, France. http://www.efms.uni-bamberg.de/pdf/efms_p33.pdf.

CHINA HIGHLIGHTS. 2022. *Zhuang Ethnic Minority*.

<https://www.chinahighlights.com/travelguide/nationality/zhuang.htm>

INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR MIGRATION CZECHIA. *Facts and figures*.

<https://czechia.iom.int/cs/czech-republic-facts-and-figures>.

KRUMM, H. J., PLUTZAR, V. 2008. *Tailoring language provision and requirements to the needs and capacities of adult migrants*. University of Vienna. <https://rm.coe.int/16802fc1c8>.

KRUPKA, J. 2018. *Před 670 lety byla založena Univerzita Karlova, učit se začalo v Týnském chrámu*. Dotyk – Vltava Labe Media a. s. <https://www.dotyk.cz/publicistika/stul-k-hostine-doma-pripraveny-pred-670-lety-byla-zalozena-univerzita-karlova.html>.

LANGUAGE LIZARD, LLC. 2021. *Tigrinya Language: Interesting Facts & Resources*.

<https://blog.languagelizard.com/2021/12/16/tigrinya-language-interesting-facts-resources/>.

MAURER, J. M. 2020. *Migrace Poláků do Česka a Čechů do Polska po roce 2004. Diverzita migračních praktik vybrané sociální skupiny*. Ústav evropské etnologie, Masarykova Univerzita, Brno. https://is.muni.cz/th/jn9o5/Migrace_Polaku_do_Ceska_a_Cechu_do_Polska_JMaurer.pdf.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. 2020. *Integrace cizinců*.

<https://www.mpsv.cz/integrace-cizincu>.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. 2023. *Letní školy slovanských studií 2023*. <https://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/letni-skoly-slovanskych-studii-2023>.

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. 2022. *Integrace držitelů mezinárodní ochrany*.

<https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/integrace-drzitelu-mezinarodni-ochrany.aspx>.

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. 2022. *Slovníček pojmů*.

<https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/slovnicek-pojmu.aspx>.

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. 2022. *Statistika v souvislosti s válkou na*

Ukrajíně – archiv. <https://www.mvcr.cz/clanek/statistika-v-souvislosti-s-valkou-na-ukrajine-archiv.aspx>.

PACOVSKÁ, A. 2020. Česko ví, jak na integraci. Přesto by nemělo usnout na vavřínech.

<https://www.clovekvtisni.cz/cesko-vi-jak-na-integraci-presto-by-nemelo-usnout-na-vavrinech-6587gp>.

PEaCH. 2023. *Supporting parents and educators of bilingual children*. <https://bilingualfamily.eu/>.

ROMANCE LANGUAGE CENTRE. 2022. *How Long Does It Take To Really Learn A*

Language? <https://romancelanguagecentre.com/how-long-does-it-take-to-learn-a-language/>.

UNITED NATIONS. 2022. *Global issues. Migration*. [https://www.un.org/en/global-](https://www.un.org/en/global-issues/migration)

[issues/migration](https://www.un.org/en/global-issues/migration).

UNITED NATIONS. 2022. *Goal 10: Reduce inequality within and among countries*. Sustainable

development goals. <https://www.un.org/sustainabledevelopment/inequality/>.

ZAGADA, M. 2018. *Language Learning Styles and What Works for You*. Go Fluent.

<https://www.gofluent.com/blog/language-learning-styles-and-what-works-for-you/>.

PRÁVNÍ PŘEDPISY:

Úmluva o právním postavení uprchlíků. 28. 7. 1951. Ministerstvo zahraničních věcí, Ženeva.

[https://www.unhcr.org/cz/wp-](https://www.unhcr.org/cz/wp-content/uploads/sites/20/2016/12/Umluva_1951_a_Protokol_1967.pdf)

[content/uploads/sites/20/2016/12/Umluva_1951_a_Protokol_1967.pdf](https://www.unhcr.org/cz/wp-content/uploads/sites/20/2016/12/Umluva_1951_a_Protokol_1967.pdf)

Zákon o pobytu cizinců na území České republiky. Zákon č. 326/1999, § 1, odstavec 2.

Příloha – dotazník

Dobrý den,

jsem studentkou Mezinárodních rozvojových a environmentálních studií na Univerzitě Palackého v Olomouci a ráda bych Vás požádala o vyplnění dotazníku, který bude součástí výzkumu v mé bakalářské práci. Ve své práci se zabývám jazykovou a kulturní integrací cizinců v České republice a také pohledem cizinců na osvojení nového jazyka a kultury a začlenění do české společnosti.

Všechny údaje vyplněné v dotazníku budou zcela anonymní a budou použity pouze pro výzkumné účely v mé bakalářské práci.

Předem děkuji za vyplnění dotazníku.

Aneta Šildová

Hello,

I am a student of International Development and Environmental Studies at Palacký University Olomouc and I would like to ask you to fill in a questionnaire that will be part of the research in my bachelor thesis. My thesis deals with the linguistic and cultural integration of foreigners in the Czech Republic as well as foreigners' perspectives on adopting a new language and culture and integrating into Czech society.

All data filled in the questionnaire will be completely anonymous and will be used only for research purposes in my bachelor thesis.

Thank you in advance for completing the questionnaire.

Aneta Šildová

- Pohlaví / Gender
 - Věk / Age
 - Status (student, zaměstnanec aj.) / Occupation (employee, student etc)
1. Z jaké země pocházíte? / Which country are you from?
 2. Jaký je Váš mateřský jazyk? / What is your native language?

3. Jak dlouho žijete v České republice? / How long have you been living in the Czech republic?
4. Z jakého důvodu jste si vybral/a právě Českou republiku? / What's the reason you chose the Czech republic?
5. Cítíte se v České republice vítaný/á? / Do you feel welcomed in the Czech republic?
6. Plánujete žít v České republice trvale? / Are you planning to live in the Czech republic permanently?
7. Umíte česky? / Can you speak Czech?
8. Jaká je Vaše úroveň češtiny? / What is your level of Czech?
9. Navštěvoval/a jste někdy kurz českého jazyka? / Have you ever attended any Czech language courses?
 - 9.1. Pokud jste odpověděl/a ano, jaké jsou Vaše zkušenosti s českými jazykovými kurzy? / If you answered yes, what are your experiences with Czech language courses?
10. Co by se podle Vás mohlo změnit nebo zlepšit ve výuce českého jazyka? / What could be changed or improved in Czech language teaching services?
11. Jakým způsobem byste se chtěl/a v budoucnu zlepšovat v češtině? / How would you like to improve your learning of Czech in the future?
12. S jakými rozdíly mezi Vaším mateřským jazykem a češtinou jste se setkali? (přísluví, gramatika aj.) / What differences have you noticed between your native language and Czech? (proverbs, grammar)
13. Zkoušel/a jste se někdy učit česky svépomocí? / Have you ever tried learning Czech on your own?
 - 13.1. Pokud jste odpověděl/a ano, jaké zdroje jste využil/a k učení se českého jazyka? / If you answered yes, what sources did you use to learn Czech? (for example a textbook or a mobile app)

14. Zúčastnil/a jste se někdy adaptačního a integračního kurzu pro cizince? / Have you ever attended an adaptation and integration course?
 - 14.1. Pokud jste odpověděl/a ano, jak tento kurz hodnotíte? / If you answered yes, how would you rate the course?
15. Jaké kulturní rozdíly jste v České republice zaznamenal/a? / What cultural differences have you experienced?
16. Jaké negativní zkušenosti máte se životem v ČR? / What negative experience have you had living in the Czech republic?
17. Jaké pozitivní zkušenosti máte se životem v ČR? / What positive experience have you had living in the Czech republic?